

Rozpočet Kraje Vysočina

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

doc. JUDr. Ing. Radek Jurčík, Ph.D.

Veronika Jiráčková

Brno 2017

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, doc. JUDr. Ing. Radkovi Jurčíkovi, Ph.D., za odborné rady a konzultace, které mi poskytoval v průběhu zpracování celé mé bakalářské práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: Rozpočet Kraje Vysočina vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 114/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 10. 5. 2017

Podpis

Abstract

Jiráčková, V. Budget of region Vysočina. Bachelor thesis. Brno: Mendel University, 2017.

Bachelor thesis concerns with the budget of region Vysočina in selected years. The aim of this thesis is to evaluate economic activities of chosen region based on comparison of receipts and expenditures and their structure.

Keywords

Region, budget, receipts, expenditures, balance, economic activities of region

Abstrakt

Jiráčková, V. Rozpočet Kraje Vysočina. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017.

Bakalářská práce na téma Rozpočet Kraje Vysočina se zabývá problematikou rozpočtu kraje ve vybraných letech. Cílem práce je zhodnocení hospodaření vybraného kraje na základě srovnání příjmů a výdajů rozpočtu a jejich struktury.

Klíčová slova

Kraj, rozpočet, příjmy, výdaje, saldo, hospodaření kraje

Obsah

1	Úvod	13
2	Cíl práce	14
3	Metodika	15
4	Veřejná správa	17
4.1	Státní správa.....	17
4.2	Samospráva	18
5	Vývoj územní samosprávy	20
6	Kraj	22
6.1	Orgány kraje.....	22
6.2	Působnost kraje	25
6.3	Hospodaření kraje.....	26
7	Veřejné rozpočty v ČR	27
7.1	Rozpočtový proces.....	27
7.2	Rozpočtové zásady	29
7.3	Rozpočtová skladba.....	29
7.4	Rozpočtové určení daní	32
7.5	Územní rozpočty.....	34
8	Příjmy a výdaje rozpočtu	37
8.1	Příjmy rozpočtu kraje	37
8.2	Výdaje rozpočtu kraje.....	38
9	Rozpočet Kraje Vysočina	40
9.1	Krajské rozpočty v České republice	40
9.2	Kraj Vysočina	41
9.3	Rozpočet kraje.....	41
9.3.1	Rozpočet v letech 2007-2015.....	41
9.3.2	Rozpočet 2014.....	43

9.3.3	Rozpočet 2015.....	46
9.3.4	Rozpočet 2016.....	47
9.3.5	Rozpočet 2017.....	48
9.3.6	Rozpočtový výhled na roky 2017–2018.....	48
9.4	Investiční akce kraje.....	49
9.4.1	Prevence dětských úrazů.....	50
9.4.2	Bezpečná silnice.....	51
9.5	Dotazník.....	52
9.6	SWOT analýza.....	52
10	Závěr a zhodnocení řešení práce a doporučení autorky	54
11	Literatura	56
12	Seznam obrázků a tabulek	59
A	Rozpočtové určení daní	62

1 Úvod

Jedním z častých témat v dnešní době je problém vyrovnaných státních rozpočtů. Na národní i mezinárodní úrovni vznikají různé smlouvy či právní předpisy, které jsou pro realizaci hospodářské politiky, v případě státního rozpočtu pak především pro realizaci politiky fiskální, značně omezující.

Příkladem takovéto smlouvy jsou tzv. Konvergenční kritéria, která jsou podmínkou pro vstup do eurozóny. Jedním z kritérií je kritérium dlouhodobě udržitelného stavu veřejných financí, které má dvě části. První částí je kritérium veřejného deficitu, které stanoví, že schodek veřejných financí nesmí překročit 3 % hrubého domácího produktu dané ekonomiky. Druhou částí je pak kritérium veřejného dluhu, které limituje výši veřejného dluhu na maximálně 60 % hrubého domácího produktu.

Vyspělé země se vyznačují značnou mírou decentralizace, která znamená přesun veřejné moci na nižší územní celky. V České republice existují dva typy územních samosprávných celků, a to nižší územní samosprávné celky, kterými jsou obce, a vyšší územní samosprávné celky, kraje. Protože tyto samosprávné celky samostatně hospodaří se svým majetkem a každoročně sestavují své rozpočty, může dojít k jejich zadlužení a tím pak narůstá veřejný dluh. Je tedy na místě, aby hospodaření územních celků bylo vyrovnané či přebytkové, aby nedocházelo k dalšímu navyšování veřejného dluhu.

2 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zhodnocení hospodaření vybraného kraje, konkrétně Kraje Vysočina, případně pak navržení postupu, který by vedl ke zlepšení finanční situace v kraji.

V teoretické části budou vymezeny pojmy související s daným tématem. Nejprve budou čtenáři seznámeni s tím, co je to veřejná správa a jak se člení. Následně se budu zabývat krajem jako vyšším územním samosprávným celkem a jeho fungováním dle zákona o krajích. V další části se budu věnovat rozboru rozpočtům, jejich tvorbě, rozpočtovému procesu, rozpočtovým zásadám a příjmové a výdajové stránce.

V praktické části budou využita konkrétní data o hospodaření Kraje Vysočina dostupná z jeho webových stránek. Dále budu hodnotit efektivitu využívání financí v tomto kraji, a to rozbořem několika investičních akcí, které kraj uskutečnil. Práce bude doplněna výsledky z dotazníkového šetření mezi občany kraje týkající se jejich spokojenosti s využíváním veřejných financí.

V závěru práce provedu celkové zhodnocení financování kraje na základě výsledků z praktické části, případně se pokusím nastínit nějaké řešení, které by mohlo vést ke zlepšení financování.

3 Metodika

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, a to literární rešerši a praktickou část zkoumající konkrétní údaje o rozpočtu Kraje Vysočina. Při zpracování literární rešerše bakalářské práce bude využita odborná literatura, legislativní dokumenty a internetové zdroje. Pro praktickou část využiji teoretických poznatků z literární rešerše, materiálů dostupných na webových stránkách Kraje Vysočina a projektových dokumentací vybraných projektů. Byly použity metody analytické povahy ve vztahu k zmíněným podkladům stanoveným k řešení této práce.

Literární rešerše se zabývá uvedením do problematiky a vymezením základních pojmů. Nejprve je popsána veřejná správa a její rozdělení, následně stručná historie vývoje územní samosprávy na českém území a poté kraj jako vyšší územně samosprávný celek. V další části je rozebrána problematika rozpočtu. Protože rozpočet kraje jako územní rozpočet podléhá určité společné legislativě, je část této problematiky popsána obecně tak, jak platí pro veřejné rozpočty, a poté jsou zmíněny odlišnosti platné pro rozpočty krajů.

V praktické části bude nejprve provedena komparace rozpočtů jednotlivých krajů v České republice, zda se jedná o rozpočty deficitní či přebytkové. Následně bude stručně popsán vývoj rozpočtu Kraje Vysočina v letech 2007–2015. V další části pak bude podrobněji rozebrána struktura rozpočtů za roky 2014 a 2015, a také stručný přehled příjmů a výdajů za rok 2016 a 2017. Tato část práce bude doplněna grafy či tabulkami, které budou názorně doplňovat problematiku příjmů a výdajů rozpočtu.

V poslední části budou uvedeny některé z investičních akcí, které kraj financoval a bude zhodnocena jejich efektivita v oblasti využívání veřejných financí. Součástí práce bude také shrnutí výsledků dotazníkového šetření mezi občany kraje, který se týkal jejich spokojenosti s hospodařením kraje.

Cíl práce – jak je výše shrnut – a jak byl stanoven v zadání je řešen v jednotlivých kapitolách obsažených v úvodu práce a celkové výsledky jsou shrnuty v závěru práce.

4 Veřejná správa

Horzinková, Novotný (2013, s. 13) definuje pojem veřejná správa jako „správu veřejných záležitostí vykonávanou subjekty veřejné správy a jejich orgány.“ Jedná se o činnost, jejíž cílem je zorganizovat či vyřešit odlišné situace ve společnosti. Touto činností pak lze popsat jako účelovou, záměrnou, a především organizovanou v souladu s veřejným zájmem, čímž se rozumí společný zájem většiny členů společnosti. (Horzinková, Novotný, 2013)

Podle Pekové (2011, s. 34, 35) lze veřejnou správu definovat jako „souhrn různých orgánů a institucí“ a dále jako „souhrn záměrných činností“. Tyto orgány pak vykonávají veřejnou správu, tedy spravují záležitosti, které jsou veřejné, přímo nebo nepřímo, a to buď na úrovni celého státu či na úrovni jednotlivých decentralizovaných celků.

Veřejná správa se zabývá vztahy, které se nazývají správně právní. V těchto vztazích pak jednu stranu vždy tvoří orgán veřejné správy, druhým subjektem mohou být fyzické či právnické osoby nebo jiné správní orgány. (Tomancová, Brtoun, Obrovský, 2009)

Veřejná správa jako instituce spravuje veřejný sektor, který je jednou ze dvou částí, jež tvoří smíšenou ekonomiku. Druhou částí smíšené ekonomiky je sektor soukromý. Financování veřejného sektoru je uskutečňováno z veřejných rozpočtů. (Ochrana, Pavel, Vítek, 2010)

Veřejnou správu lze systematicky rozdělit podle subjektů, které ji vykonávají, a to na státní správu a samosprávu. (Horzinková, Novotný, 2013)

4.1 Státní správa

Státní správa je činnost, jejíž výkon realizuje stát svými orgány, na něž byl výkon státní správy přenesen či k tomu byly zřízeny. Státní správu lze charakterizovat tím, že má jednotnou úpravu výkonu, která je daná zákonem, pro území celého státu. Na ukázkou lze uvést například vedení matrik, oblast školství či zdravotnictví. (Tomancová, Brtoun, Obrovský, 2009)

Státní správa je prováděna buď přímo, a to pomocí vlastních orgánů či úřadů nebo nepřímo, kdy ji vykonávají jiné osoby, např. orgány krajů a obcí. (Tomancová, Brtoun, Obrovský, 2009)

Hlavními vykonavateli jsou ve státní správě správní úřady, dále se na výkon státní správy nepřímo podílejí fyzické nebo právnické osoby, a to na základě zákona, který jim propůjčuje výkon státní správy. (Horzinková, Novotný, 2013)

Správní úřady lze členit podle územní působnosti na úřady s působností celostátní, tzv. ústřední státní správa, či s působností územní, tzv. místní státní správa. Dále je lze rozdělit podle věcné působnosti na úřady se všeobecnou nebo speciální působností. (Horzinková, Novotný, 2013)

Mezi ústřední správní orgány patří ministerstva a jiné ústřední správní úřady s celostátní působností. Tyto orgány mají působnost v celé ČR a jsou považovány za tzv. organizační složky státu (útvary zastupující stát, který nemá právní osob-

nost). Právní základ těchto správních orgánů lze najít v Ústavě a v kompetenčním zákonu neboli zákonu o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. Ústřední správní orgány mohou dle zákona vydávat normativní správní akty, takže jsou považovány za vykonavatele zákonodárné moci ve státi. (Horzinková, Novotný, 2013)

Moc výkonnou pak představuje vláda, prezident a orgány veřejné správy. Vláda jako nejvyšší orgán výkonné moci disponuje celostátní a všeobecnou věcnou působností. Jedná se o orgán, který rozhoduje na základě usnesení, k jehož přijetí je třeba nadpoloviční většina hlasů všech členů. Hlavním úkolem vlády je ochrana zájmů státu, dále vláda kontroluje a řídí činnosti ministerstev (v současné době je v ČR 14 ministerstev), jiných ústředních správních úřadů (např. Český statistický úřad, Český telekomunikační úřad, Energetický regulační úřad aj.) a krajských úřadů. (Horzinková, Novotný, 2013)

Mezi další přímé vykonavatele státní správy pak lze zařadit například Policii ČR, Hasičský záchranný sbor, Vojenskou policii, Celní správu ČR a další. (Horzinková, Novotný, 2013)

Nepřímo vykonávají státní správu orgány, na které byl její výkon přenesen. Patří mezi ně orgány krajů či obcí nebo fyzické či právnické osoby. Jde o výkon státní správy na určitých úsecích, který lze přenést na soukromé subjekty a zároveň se tak zabezpečuje veřejný zájem. Mezi tyto orgány lze zařadit například stanice technické kontroly či měření emisí nebo lesní, rybářskou a mysliveckou stráž. (Horzinková, Novotný, 2013)

4.2 Samospráva

Výkon samosprávy podléhá veřejnoprávním korporacím, a to obcím, krajům či komorám. (Horzinková, Novotný, 2013)

Tomancová, Brtoun a Obrovský, 2009, s.27, uvádějí, že „samospráva představuje takovou oblast veřejné správy, která je ze zákona svěřena subjektům, kterých se bezprostředně týká (obce, kraje, společenstva).“ Tuto oblast pak vykonávají jiné subjekty, než je stát, konkrétně občané určitého území, kteří v zákonném rozsahu spravují určité záležitosti samostatně.

Samospráva se podle Horzinkové a Novotného, 2013, dělí na samosprávu územní a samosprávu zájmovou a ostatní.

Zájmovou samosprávu lze vymezit stejně jako územní samosprávu, ale má oproti ní určité specifické rysy. Veřejný zájem zde nereprezentuje stát, ale jiné osoby, konkrétně zájmové korporace. Mezi představitele zájmové samosprávy patří především profesní komory. Členství v těchto komorách je povinné, ale nevzniká automaticky. Pro členství je potřeba splnit určité předpoklady, např. dosáhnout určitého stupně vzdělání, mít potřebnou praxi či složit profesní zkoušky. Mezi profesní komory můžeme zařadit například Českou advokátní komoru, Českou lékařskou komoru, Českou stomatologickou komoru, Českou komoru architektů, Komoru daňových poradců České republiky aj. (Horzinková, Novotný, 2013)

Mezi ostatní samosprávu se řadí instituce, které mají pouze určité charakteristiky samosprávy, např. veřejné pojišťovny, školskou samosprávu či samosprávu vysokých škol. (Horzinková, Novotný, 2013)

Co se týká právního zakotvení samosprávy, tak zájmová samospráva je popsána v Listině základních práv a svobod. Územní samospráva je naopak uvedena v Ústavě, která rozlišuje její dva stupně, a to vyšší územně samosprávné celky neboli kraje, a základní územní samosprávné celky neboli obce. Mezi znaky těchto samosprávných celků patří, že mají určité území, občany, majetek a možnost s majetkem hospodařit a možnost vykonávat samostatnou působnost. (Tomancová, Brtoun, Obrovský, 2009)

5 Vývoj územní samosprávy

Historicky spadají počátky krajů na území dnešní České republiky až do středověku, cca do 13. století. Pojem kraj měl však jiný význam, než jaký je mu prisuzován dnes. Konkrétně byl kraj správní jednotkou, která se řadila mezi panství, což je soubor soukromého majetku a země, které byly považovány za nejvyšší samosprávné celky. Toto platilo pouze do 19. století, v němž byla koncepce krajů zrušena. (Wikipedia, 2016, 2017)

Peková, 2011, s. 299, uvádí, že po roce 1848 došlo ke snaze vybudovat ucelený systém územní samosprávy. Byl vyjádřen návrh, aby obce mohly samostatně spravovat své zájmy a záležitosti, volit své zástupce, zřizovat místní policii apod., což jim bylo umožněno díky říšské ústavě z roku 1849. Důležitou roli zde hrála zásada, že „základem svobodného státu je svobodná obec“. K dalším změnám došlo během příštích let, v nichž byly vydány zemské zákony o obecním zřízení. Bylo stanoveno, že obce a města budou nejnižším stupněm územní samosprávy, okresy středním a země nejvyšším. Kompetence jednotlivých stupňů samosprávy byla pak vymezena v Ústavě z roku 1867.

Od vzniku Československa v říjnu roku 1918 do prosince roku 1919 převzaly moc ve státě výbory – Národní výbor Československý, místní a okresní národní výbory. Ty pak byly v roce 1919 zrušeny a došlo k reorganizaci samosprávy. Na území Československa existovalo mnoho typů nižší samosprávy (župy, municia, komitáty, obce a okresy), ale postupem času došlo k jejich sjednocení na tři stupně, a to obce nebo města, okresy a země.

Po druhé světové válce vznikla tzv. třístupňová soustava národních výborů, do níž patřily výbory místní (městské), okresní a krajské národní výbory, které představovaly územní samosprávu na jednotlivých úrovních, a zároveň do roku 1949 existovalo i zemské zřízení, jehož kompetence však pomalu přebíraly krajské národní výbory.

V roce 1948 se postupně měnily úkoly samosprávy, až nakonec zanikla úplně. Národní výbory se pak místo územních samosprávných celků staly orgány státní správy. Když v roce 1949 došlo ke znárodnění majetku národních výborů státem, porušil se tak jeden ze základních předpokladů fungování samosprávy a rozpočty národních výborů se postupně staly součástí rozpočtu státního.

Přestože poté probíhaly snahy o obnovení samosprávné funkce národních výborů, vzhledem k chybějícím právním i ekonomickým předpokladům se podařilo samosprávu osamostatnit od státní správy až v roce 1989.

Po roce 1989 došlo k postupně reformě územní samosprávy, která se stala součástí reformy státní správy. Mezi nejdůležitější změny se řadí obnova obecního zřízení a rozhodnutí o krajském zřízení. Hlavními cíli reformy veřejné správy pak bylo obnovit územní samosprávu a oddělit ji od státní správy, rozdělit jejich kompetence, zvýšit efektivitu výkonu veřejné správy apod. (Peková, 2011)

Kraje v dnešní podobě byly zřízeny ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Postavení a činnost krajů

pak upravuje zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů. (Horzinková, Novotný, 2013)

6 Kraj

Na pojem kraj je možné pohlížet ze dvou hledisek. Kraj lze považovat za vyšší územně samosprávný celek, který byl stanoven ústavním zákonem z roku 1997. Dalším významem je pak kraj jako územní jednotka, stanovený zákonem o územním členění státu z roku 1960. (Wikipedia, 2017)

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích definuje kraj jako „územní společenství občanů, které má právo na samosprávu“. Dále je kraj podle zákona považován za „veřejnoprávní korporaci, která má vlastní majetek a vlastní příjmy a hospodaří za podmínek stanovených zákonem podle vlastního rozpočtu“. Kraje jako účastníci právních vztahů vystupují pod svým jménem a nesou odpovědnost, která z jejich vztahů vyplývá. Úkolem kraje je pečovat o rozvoj území a potřeby občanů.

Území kraje je, jak uvádí Horzinková, Novotný, 2013, vymezeno zákonem a taktéž jeho změna je možná pouze zákonem, na rozdíl od obcí, které jej mohou měnit dohodou. Území kraje je tvořeno územím obcí, které přísluší kraji.

§ 2 zákona o krajích uvádí, že kraj spravuje záležitosti buď ve své samostatné působnosti nebo v působnosti přenesené, přičemž musí chránit veřejný zájem.

Podle § 6–8 má kraj právo vydávat obecně závazné vyhlášky či nařízení, za splnění určitých podmínek daných zákonem. Právní předpisy vydané v přenesené působnosti se nazývají nařízení kraje. V rámci samostatné působnosti pak vydává obecně závazné vyhlášky.

Občanem kraje je fyzická osoba bez ohledu na věk, která má na území kraje trvalý pobyt a zároveň má české občanství. Dosáhl-li občan kraje 18 let, má poté právo volit či být zvolen do zastupitelstva nebo hlasovat v referendu. (Tomancová, Obrovský, Brtoun, 2009)

Horzinková, Novotný, 2013, vymezují další práva občanů kraje na dvě skupiny. První skupinou jsou již zmíněná volební práva, tedy vlit a být volen do zastupitelstva. Do druhé skupiny patří práva, která jim umožňují vyjadřovat se k projednávaným záležitostem na zasedání zastupitelstva, nahlížet do rozpočtu a závěrečného účtu kraje, do usnesení či zápisů z jednání zastupitelstva, rady, výborů a komisí, požadovat projednání určité záležitosti, podávat vlastní návrhy a vyjadřovat se k rozpočtu či závěrečnému účtu.

6.1 Orgány kraje

Mezi orgány kraje patří zastupitelstvo kraje, rada kraje, hejtman, krajský úřad a zvláštní orgány.

Zastupitelstvo je ve věcech samostatné působnosti považováno za vrcholný orgán kraje, v této souvislosti má pak všeobecnou působnost. (Tomancová, Brtoun, Obrovský, 2009)

Zastupitelstvo sestává z členů zastupitelstva, funkce zastupitele je veřejná a vzniká zvolením. Počet členů zastupitelstva se v jednotlivých krajích liší, a to podle počtu obyvatel kraje k 1.1. roku, v němž se konají volby. V krajích do 600

000 obyvatel má zastupitelstvo 45 členů, od 600 000 do 900 000 obyvatel má 55 členů a nad 900 000 obyvatel má členů 65. (§ 31 zákona o krajích)

Pravomoci zastupitelstva jsou uvedeny v § 35 zákona o krajích. Zastupitelstvo rozhoduje především ve věcech samostatné působnosti, ale stanoví-li tak zákon, tak i ve věcech přenesené působnosti. Mezi pravomoci zastupitelstva patří například předkládání návrh zákonů Poslanecké sněmovně, vydávání obecně závazných vyhlášek kraje, koordinace rozvoje územního rozvoje kraje a schvalování strategie rozvoje, volba zástupce kraje do regionálních rad regionů soudržnosti, schvalování rozpočtu, závěrečného účtu a účetní uzávěrky kraje, volba a odvolání hejtmána, zřízení a rušení výborů a volba jejich členů aj. § 36 uvádí další situace, kdy je zastupitelstvo oprávněno rozhodovat v oblasti majetkoprávních úkonů.

Podle § 40 probíhají jednání zastupitelstva podle potřeby, minimálně však jednou za tři měsíce. Zasedání písemně svolává a řídí hejtman. K platnému usnesení či rozhodnutí je potřeba nadpoloviční většina všech členů. Zasedání jsou veřejná, informace o době a místě konání a programu musí být zveřejněna minimálně 10 dní na úřední desce kraje. Návrh programu k jednání sestavuje rada. O průběhu jednání je vždy pořízen zápis, podepsaný hejtmanem nebo náměstkem a ověřovatelem.

Orgánem zastupitelstva se podle § 76 může stát výbor. Ty zastupitelstvo zřizuje jako své iniciativní a kontrolní orgány. Jeho předsedou je člen zastupitelstva, jemuž jsou za svou činnost odpovědní, schází se dle potřeby, má lichý počet členů (minimálně 5) a k přijetí usnesení je třeba nadpoloviční většina hlasů. Vždy zřizuje zastupitelstvo 3 výbory, a to výbor kontrolní, výbor pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost a výbor finanční.

Tomancová, Brtoun a Obrovský, 2009, uvádí jako další výbor, který je nutné zřídit, výbor pro národnostní menšiny, a to, pokud je v kraji minimálně 10 % obyvatel, kteří jsou příslušníky stejné národnosti menšiny. § 78 zákona o krajích ale uvádí, že žije-li v kraji alespoň 5 % obyvatel národnostní menšiny, pak pokud o to písemně zažádá spolek zastupující zájmy této menšiny, musí být vytvořen výbor pro národnostní menšiny, jichž alespoň polovinu budou tvořit zástupci menšiny, je-li dostatek kandidátů z jejich řad. Horzinková, Novotný, 2013, uvádí, že při splnění podmínky 5 % občanů jiné národnosti je zřízení tohoto výboru povinné.

Finanční výbor má za úkol finanční a majetkovou kontrolu, především kontrolu hospodaření s majetkem a financemi kraje a hospodaření právnických osob zřízených krajem, a dále kontroluje využití dotací, které byly z krajských prostředků poskytnuty obcím. Úlohou kontrolního výboru je všeobecná kontrola, především kontrola plnění usnesení zastupitelstva a rady a také dodržování zákonů dalšími výbory a krajským úřadem. Výbor pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost provádí činnosti týkající se školství, např. podávání návrhů na zvýšení kvality péče, kterou školy poskytují a sleduje zprávy o výsledcích jejich činnosti. (Horzinková, Novotný, 2013)

Podle § 57 je rada kraje výkonným orgánem v oblasti samostatné působnosti, při jejímž výkonu odpovídá zastupitelstvu. Tvoří ji hejtman, náměs-

tek hejtmána a další členové, kteří jsou voleni ze zastupitelstva. Počet členů je také odvozen podle počtu obyvatel kraje, do 600 000 obyvatel je to 9 členů a nad 600 000 obyvatel pak 11 členů. § 58 uvádí, že jednání rady probíhají podle potřeby na svolání hejtmána, jsou neveřejná a musí o nich být pořízen taktéž zápis. K odsouhlasení usnesení je opět potřeba nadpoloviční většina všech členů rady.

Pravomoci rady jsou uvedeny v § 59. Rada připravuje návrhy a podklady k jednání zastupitelstva, zabezpečuje hospodaření dle schváleného rozpočtu, stanovuje počet zaměstnanců krajského úřadu, stanovuje pravidla pro přijímání a vyřizování petic a stížností, vyřizuje připomínky a návrhy právnických osob a obcí z území kraje, vydává nařízení kraje a další.

Rada si podle § 80 může jako svůj poradní orgán stanovit komisi, která jí pak předává svá stanoviska a návrhy.

Hejtman je osoba, která zastupuje kraj navenek. Hejtmána i jeho náměstka podle § 61 volí ze svých řad zastupitelstvo. Náměstek je zástupcem hejtmána v době jeho nepřítomnosti; může být zvoleno i více náměstků pro různé úkoly. Mezi činnostmi hejtmána patří podepisování právních předpisů s náměstkem, jmenování a odvolání ředitele krajského úřadu, odpovídá za informování občanů o činnosti kraje, zřizuje zvláštní orgán pro výkon přenesené působnosti kraje aj.

Hejtman podle Tomancové, Brtouna a Obrovského, 2009, plní funkci statutárního orgánu kraje. Jeho pravomoci vyplývají ze zákona o krajích, které byly zmíněny v předchozím odstavci, a také ze zvláštních zákonů. Činnostmi podle zvláštních zákonů jsou koordinace příprav na mimořádné události, koordinace prací při řešení mimořádné události či organizace integrovaného záchranného systému na krajské úrovni.

Horzinková, Novotný, 2013, uvádí, že přestože hejtman zastupuje kraj navenek, není jeho statutárním orgánem. Stejně tak uvádí Profi press, 2001, že zastupování kraje navenek není totéž jako být jeho statutárním orgánem. Přestože tedy má hejtman určité úkoly, které smí vykonávat sám, jiné úkoly může vykonat až po předchozím schválení radou či zastupitelstvem, jinak jsou neplatné.

Krajský úřad podle § 66 plní úkoly v samostatné působnosti, které mu svěřilo zastupitelstvo či rada, dále napomáhá činnosti výborů a komisí. V rámci přenesené působnosti může ukládat sankce dle zákona, poskytuje odbornou a metodickou pomoc obcím, přezkoumává rozhodnutí vydaná orgány obcí a další, pokud tyto věci nebyly zákonem svěřené jinému orgánu.

Jedním z hlavních úkolů krajského úřadu je přezkoumání rozhodnutí, které byly vydány orgány obcí ve správním řízení. Toto ustanovení je uvedeno v zákoně č. 500/2004 Sb., správním řádu.

Krajský úřad sestává podle § 68 z ředitele a zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu, a člení se na odbory a oddělení. Ředitel je podle Horzinkové a Novotného, 2013, považován za zaměstnance kraje a za plnění úkolů, jež byly svěřeny krajskému úřadu je odpovědný hejtmánovi kraje. Je nadřízeným pro všechny zaměstnance krajského úřadu a stanovuje jejich platy. Dále má ředitel KÚ právo účastnit se jednání zastupitelstva či rady, na nichž má poradní hlas. Osoba ředitele nesmí vykonávat funkce v politických stranách a hnutích, funkci po-

slance či senátora Parlamentu ČR a nesmí být členem zastupitelstva samosprávného celku. (Horzinková, Novotný, 2013)

Zvláštní orgány, jak uvádí § 65, zřizuje pro výkon přenesené působnosti hejtmán, stanoví-li tak zvláštní zákon. V čele tohoto orgánu může být pouze osoba, která prokázala zvláštní odbornou způsobilost v oblasti přenesené působnosti.

Tomancová, Brtoun a Obrovský, 2009, řadí mezi zvláštní orgány kraje výbory a komise, které patří mezi orgány zastupitelstva a rady.

6.2 Působnost kraje

Jak již bylo zmíněno, kraj vykonává svou činnost buď v rámci samostatné nebo přenesené působnosti.

Podle Tomancové, Brtouna a Obrovského, 2009, vykonává kraj úkoly z oblasti veřejné správy buď v rámci přenesené působnosti jménem státu, byly-li na ně přeneseny zvláštními zákony, nebo v samostatné působnosti, tedy bez zásahů státu. Tyto úkoly vykonává na svém územním obvodu.

§ 29 a 30 stanovuje, že přenesenou působnost vykonávají orgány kraje ve věcech, které stanoví zákon, přičemž se při vydávání nařízení kraje řídí zákony a jinými právními předpisy a v dalších záležitostech také usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních úřadů či opatřeními příslušných orgánů veřejné správy.

Při výkonu přenesené působnosti konají orgány kraje výkon státní správy, jež jim byl svěřen na základě zákona, pouze v určitých oblastech, jimiž jsou například integrovaný záchranný systém či požární ochrana. Vzniknou-li při výkonu těchto činností kraji náklady, dostanou na jejich úhradu příspěvek ze státního rozpočtu. (Tomancová, Brtoun, Obrovský, 2009)

V samostatné působnosti podle § 14 spravuje kraj ty záležitosti, které jsou v jeho zájmu a v zájmu jeho občanů, případně další záležitosti, které mu byly svěřeny do samostatné působnosti zákonem. Při výkonu si pak může zakládat právnické osoby a organizační složky kraje, či spolupracovat s obcemi, ale nesmí přitom narušit jejich samostatnou působnost.

Tomancová, Brtoun a Obrovský, 2009, uvádí, že během výkonu samostatné působnosti plní kraj úkoly mající vliv na rozvoj území a zájmů jeho obyvatel, jako příklad pak uvádí rozvoj sociální péče, dopravy a spojů aj. Další činnosti, které spadají do samostatné působnosti jsou pak činnosti v majetkové oblasti, vydávání právních předpisů, činnosti související s vnějšími vztahy a další oprávnění, jako např. ukládání pokut.

V rámci své samostatné působnosti mohou kraje také spolupracovat s ostatním samosprávnými územními celky, tedy obcemi a kraji (nelze však užít ustanovení o spolku a smlouvu o společnosti), dále může spolupracovat s právníky či fyzickými osobami (ustanovení o spolku či smlouvu o společnosti v tomto případě využít lze). V rámci mezinárodních vztahů je kraj oprávněn spolupracovat s územními samosprávnými celky jiných států či se stát členem mezinárodních sdružení. (§ 24, 27 a 28)

Spolupracují-li dva či více krajů, probíhá spolupráce na základě smlouvy a dále zakládáním právnických osob dle platného občanského zákoníku. Smlouva musí být písemná a schválená zastupitelstvy, musí v ní být uveden předmět smlouvy, účastníci a jejich práva a povinnosti, úprava případného odstoupení od smlouvy a vypořádání s majetkem. Stejný princip se využívá při spolupráci kraje s obcemi. Při spolupráci s územními celky jiných států mohou kraje konat pouze činnosti, které spadají do jejich samostatné působnosti. Smlouva o takového musí obsahovat zákonné náležitosti, být písemná a schválené příslušnými zastupitelstvy. (Horzinková, Novotný, 2013)

Podle § 26 se kraj nemůže stát členem svazku obcí.

6.3 Hospodaření kraje

Právo samostatně hospodařit se svým majetkem je podle Horzinkové a Novotného, 2013 jedním ze základních atributů samosprávy, vše však kraj koná na vlastní účet a na vlastní zodpovědnost.

Hospodaření kraje s jeho majetkem patří do výkonu jeho samostatné působnosti. § 17 uvádí, že majetek kraje musí být využit účelně a hospodárně, v souladu se zájmy a úkoly kraje. O majetku musí kraj vést účetnictví podle zákona. Svůj majetek musí orgány kraje chránit před zničením, poškozením, odcizením a zneužitím.

Majetkem kraje je, jak uvádí Tomancová, Brtoun a Obrovský, 2009, tvořen nemovitými a movitými věcmi, finančními prostředky a majetkovými právy. Majetek může být kraji buď svěřen, nebo ho mohl získat svou vlastní činností. Majetek pak může kraj spravovat samostatně, prostřednictvím organizačních složek, příspěvkových organizací či obecně prospěšných společností.

Kraj nemůže ručit za závazky právnických a fyzických osob, s výjimkou taxativně vymezených situací – např. přesahuje-li míra účasti kraje 50 %, je-li kraj, stát či obec zřizovatelem.

§ 20 říká, že hospodaření kraje je kontrolováno Ministerstvem financí za uplynulý kalendářní rok. Do 30. 6. následujícího roku je zastupitelstvo povinno projednat závěrečný účet a zprávu o výsledcích přezkoumání hospodaření, případně přijmout opatření k nápravě nedostatků.

Sestavování rozpočtu a závěrečného účtu kraje a hospodaření s prostředky rozpočtu je podle § 22 uvedeno ve zvláštním zákoně.

7 Veřejné rozpočty v ČR

Fungování státu je podmíněno existencí finančního fondu, jehož úkolem je financování státních aktivit. Tento fond se nazývá veřejným rozpočtem. Veřejný rozpočet je součástí rozpočtové soustavy. Na rozpočtovou soustavu je potřeba nahlížet nejen jako na soustavu finančních fondů, ale dále jako soustavu institucí, jejichž úkolem je rozhodovat o tvorbě, rozdělování a použití těchto fondů, a také jako souhrn určitých pravidel, jimiž se instituce při vykonávání svých úkolů musí řídit.

Veřejné rozpočty je možné rozdělit do tří skupin, a to na rozpočet nadnárodní, kam spadá rozpočet Evropské Unie, dále na centrální neboli státní rozpočet a na rozpočty územní, mezi které patří rozpočty krajů a rozpočty obcí. (Tomancová, Brtoun, Obrovský, 2009)

Hamerníková a Maaytová, 2010, člení veřejné rozpočty na rozpočty centrální vlády a na místní rozpočty. Mezi rozpočty centrální vlády pak řadí státní rozpočet, Národní fond, státní fondy, privatizační fondy a zdravotní pojišťovny; mezi místní rozpočty pak již zmíněné rozpočty krajů a obcí, a navíc také rozpočty regionálních rad regionů soudržnosti.

Hamerníková a Maaytová, 2010, dále uvádějí funkce, které veřejné rozpočty plní. Nejstarší funkcí je funkce alokační, která spočívá v poskytování veřejných statků. Další funkce je stabilizační, jejímž úkolem je ovlivňovat určité makroekonomické veličiny jako inflaci, nezaměstnanost aj. Třetí základní funkcí veřejných rozpočtů je pak funkce redistribuční, která spočívá v přerozdělování příjmů mezi ekonomické subjekty. Lze uvést i další funkce veřejných rozpočtů, např. funkci informační či kontrolní a řídicí.

Veřejné statky, které zabezpečují samosprávné celky, lze rozdělit do několika skupin. První skupinou jsou národní veřejné statky, z nichž mají užitek všichni obyvatelé státu. Patří mezi ně například výstavba silnic nebo regulace vodních toků. Druhou skupinou jsou pak statky upřednostněné, kdy o jejich spotřebě rozhoduje stát a územní celky jsou povinny zajistit realizaci těchto statků. Příkladem upřednostněného statku je povinná školní docházka. Poslední skupinou jsou pak místní veřejné statky, které se týkají rozpočtů obcí a jedná se například o vodné či stočné. Tyto statky zajišťují územní celky, ale státní rozpočet se částečně podílí na jejich financování. (Marková, 2008)

7.1 Rozpočtový proces

Pojmem rozpočtový proces se rozumí souhrn určitých rozhodnutí jednotlivých subjektů veřejné moci o veřejných výdajích a příjmech, jehož cílem je sestavení konkrétního rozpočtu. Tento proces je pak rozčleněn na několik etap, jimiž jsou: přípravy a projednávání návrhu, projednání a schválení návrhu, realizace rozpočtu a následné kontroly jeho plnění. Celý rozpočtový proces pro jeden konkrétní rozpočet trvá více než dva roky a jeho právní úpravu uvádí zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. (Hamerníková, Maaytová, 2010)

Peková, 2011, rozčleňuje etapy rozpočtového procesu trochu podrobněji, a to na: sestavení návrhu rozpočtu, projednání návrhu a jeho následné schválení, plnění rozpočtu, při němž probíhají průběžné kontroly, sestavení přehledu o skutečném vývoji a poté projednání a kontrola plnění rozpočtu. Tyto etapy Peková stanoví pro územní rozpočty, ale uvádí, že jsou využívány pro celou soustavu rozpočtů.

Ministerstvo financí sestavuje podle podkladů ústředních orgánů a požadavků samospráv návrh státního rozpočtu na následující rok, který předá vládě nejpozději do 31. srpna. Vláda následně návrh zákona o státním rozpočtu projednává a po schválení jej musí do 30. září (nejdéle tři měsíce před začátkem rozpočtového období) předat Poslanecké sněmovně. Ta jej projednává ve třech čteních, přičemž případné dodatky mohou být dodávány nejpozději 15 dní před prvním čtením. V prvním čtení se se projednávají příjmy a výdaje, salda a způsob jeho financování. Pokud poslanecká sněmovna tyto údaje neschválí, doporučí vládě změny a vrátí jí návrh k přepracování, pokud je schválí, následuje druhé čtení, v němž se návrh podrobně rozebírá a případně dochází k pozměňovacím návrhům. Nejdříve 48 hodin po skončení druhého čtení může následovat třetí čtení, v němž se hlasuje o pozměňovacích návrzích a probíhá oprava tiskových a jiných chyb. Nejpozději do 1. ledna se pak hlasuje o přijetí zákona o státním rozpočtu. Je-li schválen (v případě, že souhlas vyslovila většina přítomných poslanců), pak je zákon uveřejněn ve Sbírce zákonů. Od 1. ledna následujícího roku pak nastává fáze realizace rozpočtu. Ministerstvo financí prostřednictvím svých orgánů zajišťuje příjmovou část rozpočtu, výdaje pak realizují správci kapitol, např. ministři či vedoucí ústředních úřadů. Ministerstvo financí zároveň zajišťuje kontrolu plnění státního rozpočtu, stejně jako Nejvyšší kontrolní úřad. Ministerstvo financí také musí čtvrtletně sestavovat zprávy o hospodaření se státním rozpočtem. Tyto zprávy pak schvaluje vláda a dodává je Poslanecké sněmovně jako informativní dokument. Po skončení rozpočtového období připravuje Ministerstvo financí tzv. státní závěrečný účet, který slouží k následné kontrole hospodaření s finančními prostředky. Tento návrh musí schválit vláda a nejdéle do 30. dubna následujícího roku jej předat Poslanecké sněmovně. Ta jej pak schvaluje usnesením a tím je ukončen jeden rozpočtový proces.

Nedojde-li před začátkem rozpočtového období k odsouhlasení návrhu zákona o státním rozpočtu (případně nebyl-li dodán v daném termínu), hospodaří stát na základě tzv. rozpočtového provizoria. Rozpočtové provizorium znamená, že od 1. ledna rozpočtového období až do schválení zákona o státním rozpočtu se hospodaří podle příjmů a výdajů schválených pro předchozí rok. Toto hospodaření je však omezeno výší výdajů státního rozpočtu, které představují jednu dvanáctinu roční částky za každý měsíc rozpočtového provizoria. (Hamerníková, Maaytová, 2010)

Podle § 4 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, se zároveň s návrhem státního rozpočtu zpracovává i střednědobý výhled. Sestavování střednědobého výhledu je úkolem ministerstva ve spolupráci se správci kapitol, územními samosprávnými celky a státními fondy. Stejně jako návrh zákona o státním rozpoč-

tu ho následně projednává vláda a poté ho předává Poslanecké sněmovně. Tento výhled se sestavuje minimálně na 2 roky následující po roce, na které se sestavuje státní rozpočet. Obsahem střednědobého výhledu jsou očekávané příjmy a výdaje státního rozpočtu a státních fondů na jednotlivé roky, na které se sestavuje, členěné podle rozpočtové skladby.

7.2 Rozpočtové zásady

Rozpočtové zásady lze definovat jako požadavky na tvorbu státního rozpočtu, které plynou z historických zkušeností. Tyto zásady jsou platné nejen pro tvorbu státního rozpočtu, ale i pro tvorbu ostatních veřejných rozpočtů a měl by se jimi řídit celý rozpočtový proces. Tyto zásady uvádí Hamerníková a Maaytová, 2010, s. 167–169.

Státní rozpočet by měl obsahovat všechny finanční operace centrálních institucí, a to v úplných částkách (zásada úplnosti). Všechny příjmy i výdaje jsou zaznamenány účetně a prochází centrálním rozpočtem; jsou zaznamenány jednotným způsobem v jediném dokumentu (zásada jednotnosti). Kvalitní odhad příjmů a výdajů rozpočtu stanoví zásada reálnosti a pravdivosti, za účelem zamezení různých rozpočtových přesunů. Zásada každoročního sestavování a schvalování určuje za rozpočtové období jeden kalendářní rok, protože kratší období by mělo přinést lepší přehled o příjmech a výdajích. Zásada vyrovnanosti vyžaduje vyrovnaný rozpočet v delším časovém období, byla bezvýhradně dodržována na počátku 20. století, ovšem postupem času docházelo k častějšímu deficitnímu financování a v některých zemích se tak začala uplatňovat zásada schodkovosti rozpočtu. Zásada publicity stanoví zveřejnění rozpočtů v podobě zákonů. Zásada přehlednosti vyžaduje logické uspořádání jednotlivých příjmů a výdajů rozpočtu. Snahu o co nejvyšší efektivnost ve využití rozpočtových prostředků stanoví zásada efektivnosti a hospodárnosti. Zásada přednosti výdajů před příjmy pak určuje, že výdaje by měly být využity k ekonomickému růstu, pro nějž je potřeba zajistit určité prostředky.

7.3 Rozpočtová skladba

Rozpočtová skladba je stanovena Ministerstvem financí ve vyhlášce č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě. Rozpočtová skladba je „jednotné povinné třídění peněžních operací veřejných rozpočtů“. Řídí se jí všechny rozpočty kromě určitých fondů, jimiž jsou zdravotní pojišťovny, Pozemkový fond, Národní fond a příspěvkové organizace. (Hamerníková, Maaytová, 2010, str. 169)

Hamerníková a Maaytová, 2010, uvádějí pouze čtyři druhy třídění, a to odpovědnostní, druhové, odvětvové a konsolidační. Vyhláška o rozpočtové skladbě kromě již zmíněných druhů třídění uvádí ještě třídění zdrojové, doplňkové, programové, účelové, strukturální a transferové.

Vyhláška o rozpočtové skladbě pak v § 2 definuje jednotlivé typy třídění a § 3 uvádí jednotky, na něž se příjmy a výdaje při jednotlivých typech třídění člení. Přesná znění všech členění jsou uvedena v příloze této vyhlášky.

Odpovědnostně se příjmy a výdaje třídí podle správců kapitol, jednotkou jsou kapitoly. Příkladem lze uvést několik kapitol: Kapitola 301 – Kancelář prezidenta republiky, Kapitola 302 – Poslanecká sněmovna Parlamentu, Kapitola 303 – Senát parlamentu, Kapitola 304 – Úřad vlády České republiky, Kapitola 345 – Český statistický úřad, Kapitola 358 – Ústavní soud, dále pak kapitoly pro všechna jednotlivá ministerstva v České republice a jiné.

Druhé třídění třídí příjmy a výdaje podle druhů, např. výdaje se člení na nákupy, proti kterým stojí protihodnota a na transfery, proti nimž žádná protihodnota nestojí, příjmovým druhem je pak právní důvod platby, případně druh věcí, služeb nebo výkonů či zdroj transferu. Jednotkami druhového třídění jsou rozpočtové položky, podseskupení rozpočtových položek, seskupení rozpočtových položek a rozpočtové třídy. Pro názornost jsou v tabulce uvedeny jednotlivé třídy a k nim pak příklady některých seskupení položek.

Tab. 1 Druhové třídění, zdroj: Vyhláška č. 323/2002 Sb., vlastní zpracování

Příjmy		Výdaje	
Třída	Seskupení položek	Třída	Seskupení položek
1 – Daňové příjmy	11 - Daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů	5 – Běžné výdaje	50 – Platy a podobné a související výdaje
	12 – Daně ze zboží a služeb v tuzemsku		52 – Neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům
	15 – Majetkové daně		54 – Neinvestiční transfery obyvatelstvu
	16 – Povinné pojistné	6 – Kapitálové výdaje	61 – Investiční nákupy a související výdaje
2 – Nedaňové příjmy	21 – Příjmy z vlastní činnosti a odvody přebytků organizací s přímým vztahem		63 – Investiční transfery
	22 – Přijaté sankční platby a vratky transferů	8 - Financování	81 – Financování z tuzemska
3 – Kapitálové příjmy	31 – Příjmy z prodeje dlouhodobého majetku a ostatní kapitálové příjmy		82 – Financování ze zahraničí
	32 – Příjmy z prodeje dlouhodobého finančního majetku		
4 – Přijaté transfery	41 – Neinvestiční přijaté transfery		
	42 – Investiční přijaté transfery		

Odvětvové třídění třídí všechny výdaje podle odvětví a příjmy pouze nedaňové a kapitálové podle odvětví. Odvětvím se pak rozumí druh činnosti, ze které příjmy plynou (případně na které jsou výdaje vynaloženy). Jednotkami jsou v odvětvovém třídění rozpočtové paragrafy, rozpočtové pododdíly, rozpočtové oddíly a rozpočtové skupiny. V následující tabulce jsou uvedeny skupiny odvětvového třídění a některé oddíly, které do jednotlivých skupin spadají.

Tab. 2 Odvětvové třídění, zdroj: Vyhláška č. 323/2002 Sb., vlastní zpracování

Skupina	Oddíl
1 – Zemědělství, lesní hospodářství a rybnářství	10 – Zemědělství, lesní hospodářství a rybnářství
2 – Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství	21 – Průmysl, stavebnictví, obchod a služby
	22 – Doprava
	23 – Vodní hospodářství
3 – Služby pro obyvatelstvo	31 a 32 – Vzdělávání a školské služby
	33 – Kultura, církve a sdělovací prostředky
	35 – Zdravotnictví
	36 – Bydlení, komunální služby a územní rozvoj
	37 – Ochrana životního prostředí
4 – Sociální věci a politika zaměstnanosti	41 – Dávky a podpory v sociálním zabezpečení
	42 – Politika zaměstnanosti
5 – Bezpečnost státu a právní ochrana	51 – Obrana
	55 – Požární ochrana a integrovaný záchranný systém
6 – Všeobecná veřejná správa a služby	61 – Státní moc, státní správa, územní samospráva a politické strany
	62 – Jiné veřejné služby a činnosti

Konsolidační třídění třídí výdaje, popř. příjmy vynakládané, popř. vznikající uvnitř soustavy veřejných rozpočtů. Jednotkou v tomto třídění je záznamová jednotka. Těchto jednotek je celkem devět, například 023 – Převody uvnitř peněžního fondu, 026 – Transfery poskytnuté na území jiného okresu, 028 – Transfery přijaté z území jiného kraje aj.

7.4 Rozpočtové určení daní

Daň lze definovat jako zákonem stanovenou a povinnou platbu do veřejného rozpočtu, která se vyznačuje jistými vlastnostmi. Těmito vlastnostmi pak jsou nenávratnost, neekvivalence a neúčelovost. Nenávratností se rozumí, že částka, kterou občan zaplatil, se mu nikdy nevrátí, čímž se daň odlišuje od úvěrových příjmů rozpočtu. Neúčelovost daně vypovídá o tom, že se dopředu neví, který veřejný statek z ní bude financován. Neekvivalence charakterizuje daň tím, že není zachovaná úměrnost mezi výší zaplacené daně a množstvím veřejného statku, které stejná osoba využije. (Hamerníková, Maaytová, 2010)

Tomancová, Brtoun a Obrovský (2009) uvádějí tři funkce daní, jimiž jsou funkce fiskální (daň je příjmem veřejného rozpočtu a umožňuje tak poskytování

veřejných statků), funkce redistribuční a funkce stabilizační (daně se využívají jako makroekonomický nástroj pro zajištění rovnováhy ekonomiky).

Základní členění daní je na daně přímé a nepřímé. Přímé daně jsou charakterizovány tím, že plátce (osoba, která má povinnost daň odvést) splývá s osobou poplatníka (subjekt, který sám musí daň zaplatit a vznikají mu tak náklady). Mezi přímé daně patří daň z příjmu právnických osob, daň z příjmu fyzických osob a majetkové daně (daň z nemovitosti, silniční daň). Mezi nepřímé daně patří daň z přidané hodnoty a spotřební daně a jsou charakterizovány tím, že plátce a poplatník nejsou stejná osoba.

Daně se pro účely rozpočtového určení daní člení na sdílené a výlučné. Sdílené daně jsou ty daně, jejichž výnosy se pak rozdělují mezi několik subjektů. Patří mezi ně například DPH, daň z příjmu fyzických a právnických osob. Výlučné daně jsou pak příjmem určitého konkrétního rozpočtu. Výlučnými daněmi jsou daň z nemovitosti, která je 100% - ním příjmem obce, na jejímž katastrálním území se nachází a daň z příjmu právnických osob placená obcemi či kraji, které jsou pak rovněž jejich 100% - ním příjmem. (Tomancová, Brtoun, Obrovský, 2009)

Daňové příjmy rozpočtů jednotlivých krajů jsou vymezeny v zákoně č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, zkráceně zákon o rozpočtovém určení daní, ve znění pozdějších předpisů.

Pro rozpočtové určení daní je významný pojem celostátní hrubý výnos daně, který je v § 2 tohoto zákona definován jako „peněžní prostředky vybrané v průběhu rozpočtového roku správcem daně, snížené o vrácené prostředky.“ Do celostátního hrubého výnosu daně nejsou zahrnuté částky, které byly vybrány z pokut či byly použity na úhradu nákladů za daňové řízení.

Příjemci zmíněných výnosů jsou podle zákona o rozpočtovém určení daní obce, kraje a Státní fond dopravní infrastruktury, jejichž daňové příjmy tento zákon procentně vymezuje.

Daňové příjmy krajů pak specifikuje § 3 zákona o rozpočtovém určení daní.

U daně z přidané hodnoty náleží rozpočtům krajů podíl 8,92 % z celostátního hrubého výnosu DPH.

U daně z příjmu právnických osob náleží kraji tato daň, je-li jejím poplatníkem. Dále kraji náleží 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmu právnických osob kromě výnosů již zmíněných (v případě, že je kraj poplatníkem) a dále výnosů, jejichž poplatníkem je obec.

V případě daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti je příjmem krajů:

- 8,92 % celostátního hrubého výnosu daně, již odvádí zaměstnavatel jako plátce daně, kromě daně vybírané srážkou
- 8,92 % celostátního hrubého výnosu daně, která je vybíraná srážkou
- 8,92 % z 60 % celostátního hrubého výnosu daně, tento výnos je však snížen o výnosy v předchozích dvou bodech.

Podíly jednotlivých krajů pak procentně vymezuje příloha č. 1 zákona o rozpočtovém určení daní. Toto procentní rozdělení platí pro všechny zmíněné

výnosy kromě daně z příjmu právnických osob v případě, je-li kraj jejím poplatníkem.

Tab. 3 Procentní podíly jednotlivých krajů na daňových příjmech, zdroj: Zákon o rozpočtovém určení daní, vlastní zpracování

Kraj	Procentní podíl	Kraj	Procentní podíl
Hlavní město Praha	3,183684	Královeský	6,442233
Středočeský	13,774311	Pardubický	5,555168
Jihočeský	8,607201	Vysočina	7,338590
Plzeňský	7,248716	Jihomoravský	9,526055
Karlovarský	3,772990	Olomoucký	6,751705
Ústecký	8,242502	Zlínský	5,251503
Liberecký	4,681207	Moravskoslezský	9,624135

Nejvyšší podíl na daňových příjmech má Středočeský kraj, nejnižší pak Hlavní město Praha. Kraj Vysočina je ve výši podílu na procentním výnosu v ČR na 6. místě. Podíl Kraje Vysočina je 7,338590 % na celostátním hrubém výnosu jednotlivých daní. (Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní)

7.5 Územní rozpočty

Územní samospráva, tedy samospráva obcí a krajů, je podle zákona na státu nezávislá, ale stát její funkce a hospodaření ovlivňuje díky své zákonodárné moci. Vliv státu na územní samosprávy se projevuje především ve finanční oblasti, protože hospodaření územních samospráv musí být v souladu s hospodářskou a stabilizační politikou státu.

Hlavní součástí finančních systémů samosprávy jsou územní rozpočty, jejichž sestavování a následné hospodaření podle těchto rozpočtů je pro subjekty samosprávy podle zákona povinné. Dále můžeme do těchto finančních systémů zařadit i mimorozpočtové fondy, jejichž tvorba a využití spadá zpravidla do pravomocí samosprávy.

Územní rozpočet je možné definovat jako „decentralizovaný peněžní fond“. (Peková, 2011, str. 214) Mezi charakteristiky územních rozpočtů patří:

- princip nenávratnosti, nedobrovolnosti a neekvivalence
- účetní bilance mezi příjmy a výdaji
- rozpočtový plán, podle něhož se hospodaří během rozpočtového období
- nástroj pro realizaci regionální politiky či pro financování lokálních a regionálních potřeb.

Na tvorbu územních rozpočtů má vliv i Evropská Unie, která v Evropské chartě místní samosprávy a Evropské chartě regionální samosprávy stanovuje určité požadavky na finanční systémy územních samospráv. Tyto požadavky však jsou velmi obecné, a to z důvodů financování potřeb jednotlivých států, které se může výrazně lišit. (Peková, 2011)

Peková, 2011, uvádí, že rozpočtové období územní samosprávy je stejné jako rozpočtové období státního rozpočtu, tedy že trvá jeden rok a v ČR (i většinou dalších zemí) je totožné s rokem kalendářním. Celý rozpočtový proces, tedy doba, než proběhnou všechny jeho etapy, pak podle ní trvá cca 1,5 až 2 roky.

Na úrovni samosprávných celků probíhá rozpočtový proces stejně jako na úrovni státního rozpočtu, pouze s rozdílem, že rozhodují jiné orgány. Návrh sestavuje výkonný orgán samosprávného celku, projednávají ho poradní a volené orgány, volený orgán návrh následně schvaluje. Za plnění rozpočtu zodpovídají výkonné orgány, které provádějí také průběžnou kontrolu (stejně jako ji provádí volené a poradní orgány). Přehled o skutečném stavu hospodaření sestavuje výkonný orgán, a následně ho projednává a schvalují poradní a volené orgány. Výkonným orgánem se na úrovni rozpočtu kraje rozumí rada kraje, voleným orgánem zastupitelstvo. Poradní orgány jsou pak komise rady. (Peková, 2011)

Při sestavování svého rozpočtu se územní samosprávné celky řídí jak svým střednědobým výhledem rozpočtu, tak údaji ze státního rozpočtu, případně rozpočtového provizoria. Střednědobý výhled rozpočtu definuje zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů v § 3 jako „nástroj sloužící pro střednědobé finanční plánování“. Střednědobý výhled je pak zpravidla sestavován na období 2–5 let následujících po roce, na který je sestavován státní rozpočet.

Rozpočet územního samosprávného celku může být podle § 4 zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů schválen jako přebytkový či schodkový, ačkoli zpravidla se sestavuje jako vyrovnaný. Jako přebytkový lze rozpočet schválit v případě, že některé příjmy daného rozpočtového roku budou určeny k využití v následujících letech. Jako schodkový lze rozpočet schválit pouze tehdy, bude-li možné ho uhradit finančními prostředky z minulých let nebo ho bude možné uhradit smluvně zabezpečenou půjčkou, úvěrem atd.

Jak již bylo zmíněno výše, územní samosprávné celky musí vést účetnictví podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, a to podle § 2 zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Stejně jako pro státní rozpočet, i pro rozpočty územních samosprávných celků platí, že pokud by nebyl rozpočet schválen do 1. ledna rozpočtového roku, řídilo by se hospodaření tohoto celku podle rozpočtového provizoria. V případě kraje by pravidla rozpočtového provizoria stanovovala zastupitelstvo kraje. I u rozpočtového provizoria územních rozpočtů pak platí zásada, že měsíční výdaje nesmí být vyšší než jedna dvanáctina výdajů schválených pro předchozí rok. (Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů)

Podle zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti by měly územní samosprávné celky hospodařit s veřejnými financemi s ohledem na jejich udržitelnost, a to tak, aby výše dluhu samosprávného celku nebyla k rozvahovému dni vyšší než 60 % průměru jeho příjmu v posledních 4 letech. Dluh samosprávného celku je pak v zákoně definován jako „hodnota nesplacených závazků z vydaných dluhopisů, přijatých úvěrů, zápůjček a návratných finančních výpomocí, realizace plnění ze záruk a vystavených směnek.“ V případě, že dluh samosprávného celku by hodnotu 60 % překročil, má v následujícím roce povinnosti snížit svůj dluh alespoň o 5 %

z rozdílu mezi výší svého dluhu a 60 % průměru svých příjmu za poslední 4 roky. Pokud se tak nestane, a dluh bude k následujícímu rozvahovému dni stále vyšší než 60 % hranice, pak bude samosprávnému celku v následujícím kalendářním roce pozastaven jeho podíl na výnosu z daní (toto ustanovení bude však účinné až od 1. 1. 2018). Pozastavení podílu na výnosu z daní je pak stanoveno v zákoně o rozpočtovém určení daní v § 6a, který uvádí, že není-li dluh samosprávného celku snížen a stále převyšuje 60 % k následujícímu rozvahovému dni, Ministerstvo financí pozastaví samosprávnému celku převod jeho podílu na výnosu daní ve výši 5 % z rozdílu mezi jeho dluhem a 60 % průměru jeho příjmů v posledních 4 letech, konkrétně pak lze pozastavit podíl na výnosu daně z přidané hodnoty a daně z příjmu právnických osob (kromě daně, jejím poplatníkem je samosprávný celek). Pozastavení podílu zruší Ministerstvo financí, bude-li dluh územního celku k následujícímu rozvahovému dni menší než již zmíněná 60% hranice. (Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, Zákon č.23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti)

8 Příjmy a výdaje rozpočtu

Obecně lze definovat veřejné příjmy jako příjmy, které náležejí veřejnému rozpočtu. Tyto příjmy pak lze rozlišit dvěma způsoby:

- hledisko návratnosti
 - o neúvěrové příjmy (nenávratné) – daně, sociální pojištění, poplatky
 - o úvěrové příjmy (návratné) – půjčky
 - o ostatní – výnosy z prodeje majetku
- hledisko časové
 - o běžné příjmy – opakující se příjmy, např. daně
 - o kapitálové příjmy – příležitostné, jednorázové příjmy, např. půjčky, prodej majetku

Veřejné výdaje lze charakterizovat jako finanční prostředky, které jsou vynakládány na realizaci fiskálních funkcí státu. Účely, na něž se veřejné výdaje používají, se v čase měnily. Mezi historicky starší výdaje lze zařadit výdaje na obranu, bezpečnost a soudnictví. Až s rozšiřováním aktivit státu byly zařazeny další oblasti, na které jsou výdaje vynakládány, např. oblast vzdělávací, kulturní, sociální či ekologická. (Hamerníková, Maaytová, 2010)

8.1 Příjmy rozpočtu kraje

Příjmy rozpočtu kraje jsou vymezeny v § 8 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, a jsou jimi:

- příjmy z vlastního majetku, majetkových práv a z výsledků vlastní činnosti
- příjmy z hospodářské činnosti organizace (jsou-li podle zákona příjmem rozpočtu kraje, který tuto organizaci zřídil/založil)
- příjmy ze správní činnosti a z výkonu státní správy, k níž je kraj pověřen (správní poplatky, příjmy z pokut uložených v pravomoci kraje)
- podíl na výnosu z daní
- dotace ze státního rozpočtu, případně ze státních fondů
- peněžité dary a příspěvky
- jiné příjmy patřící do příjmu kraje podle zvláštních zákonů
- prostředky získané správní činností ostatních orgánů státní správy, jsou-li příjmem kraje podle zvláštních zákonů (např. pokuty, peněžní odvody)
- prostředky poskytnuté Národním fondem
- návratné zdroje (např. smluvně zabezpečená půjčka, úvěr)

Černohorský, 2011, rozděljuje příjmy místních rozpočtů (tedy rozpočtů obcí a krajů) na běžné a kapitálové. Běžné příjmy dále dělí na daňové a nedaňové. Daně, jak již bylo výše uvedeno, se pro účely místních rozpočtů člení na sdílené, jejichž výnos se dělí mezi jednotlivé úrovně rozpočtů, a svěřené, jejichž výnos je pro konkrétní rozpočet. Výše podílu na výnosu jednotlivých daní je určena zákonem, a místní orgány ji nemohou ovlivnit. Naproti tomu výši nedaňových příjmů, případně jejich strukturu, mohou místní orgány ovlivnit. Patří do nich například poplatky za služby, příjmy z pronájmu majetku, zisk z obecních majetků.

Dále řadí do nedaňových příjmů dotace ze státního rozpočtu. Mezi kapitálové příjmy patří příjmy z prodeje majetku, kapitálové transfery (ze státního rozpočtu či fondů, včetně fondů EU), příjmy z emise dluhopisů a přijaté úvěry. Zároveň autor uvádí ještě třetí skupinu příjmů, a to ostatní příjmy, do níž patří příjmy nezařaditelné do ostatních položek rozpočtu.

Peková, 2011, označuje za nejvýznamnější položku příjmů příjmy nenávratné, které lze rozdělit na vlastní a cizí. Do vlastních příjmů spadají příjmy daňové, nedaňové a kapitálové. Cizí příjmy jsou tvořeny nenávratnými přijatými dotacemi, které se dále dělí na investiční a neinvestiční. Další položkou příjmů samosprávných celků pak mohou být návratné příjmy, tedy půjčky a úvěry, které by však měly být podle autorky využívány především a financování investičních aktivit.

Velikost daňových příjmů je oproti obcím u krajů nízká, přestože od roku 2002 získávají kraje kromě správních poplatků (což byly jediné daňové příjmy krajů v roce 2001) také podíl na dani z příjmů a na dani z přidané hodnoty. Daňové příjmy jsou pro krajské rozpočty druhou nejvýznamnější položkou, tou první jsou dotace ze státního rozpočtu. V letech 2002 až 2004 získávaly krajské rozpočty celkem 3,1 % z celostátního výnosu daní z příjmu a DPH, od roku 2005 je to 8,92 %. Každý kraj pak získává určité procento z této části výnosu (viz. kapitola rozpočtové určení daní). Na rozdíl od rozpočtů obcí, jimž se podíl na výnosu z daní stanovuje koeficientem, který závisí na výměře katastrálního území, počtu obyvatel aj., podíl pro rozpočty krajů se stanovuje podle nákladů organizačních složek a příspěvkových organizací, jejichž zřizovatelem je kraj. (Peková, 2011)

Správní poplatky lze charakterizovat jako poplatky za určité správní úkony, které vykonává územní samospráva v rámci své přenesené působnosti. Velikost těchto poplatků je dána sazebníkem jednotně pro celý stát. Výběr poplatků si zajišťují územní celky samostatně. (Peková, 2011) Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, stanovuje jednotlivé úkony, které jsou předmětem správních poplatků, jejich poplatníky, způsob vybírání apod. Mezi tyto poplatky patří např. nahlédnutí do matriční knihy, ohlášení změny místa trvalého pobytu, vydání stavebního povolení aj.

8.2 Výdaje rozpočtu kraje

Stejně jako příjmy, tak i výdaje rozpočtu kraje vymezuje zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, konkrétně v § 10. Mezi výdaje kraje patří:

- závazky, které vyplývají z plnění povinností podle zvláštních právních předpisů
- výdaje na činnost orgánů kraje v rámci samostatné působnosti (především výdaje na péči o vlastní majetek)
- výdaje na výkon státní správy, k níž je kraj pověřen zvláštními právními předpisy
- závazky vyplývající z uzavřených smluvních vztahů

- dotace do rozpočtů obcí v kraji
- závazky, které byly přijaty v rámci spolupráce s dalšími územními celky či jinými subjekty
- platba úroků z přijatých půjček, úvěrů
- výdaje na emise dluhopisů a s tím spojená úhrada výnosů, které z nich vyplývají vlastníkům
- výdaje na podporu subjektů, které vykonávají veřejně prospěšnou činnost, výdaje na podporu soukromého podnikání
- další výdaje (dary, příspěvky na humanitární účely)
- dotace Regionální radě regionu soudržnosti
- splátky půjček, úvěrů, návratných finančních výpomocí a jistin dluhopisů jejich vlastníkům

Výdaje místních rozpočtů člení Černoohorský, 2011, stejně jako jejich příjmy, na běžné, kapitálové a ostatní výdaje. Ostatní výdaje jsou takové výdaje, které nelze zařadit do jiné skupiny výdajů. Běžnými výdaji jsou především financování veřejných statků na místní úrovni, financování běžných potřeb místních orgánů (platy zaměstnanců, energie, nájem), dotace podnikům a u obcí také poskytování transferů (sociálních dávek) obyvatelstvu. Mezi kapitálové výdaje patří především lokální investice (např. v oblasti infrastruktury), dále investice ve finanční oblasti, dotace pro krytí ztrát zřízených podniků či splátky úvěru a úroků z nich.

9 Rozpočet Kraje Vysočina

9.1 Krajské rozpočty v České republice

Hodnotíme-li rozpočet, ať už státní či rozpočet samosprávného celku, jeden z prvních ukazatelů, který zkoumáme, je saldo rozpočtu. Jsou-li příjmy vyšší než výdaje, pak je rozpočet v přebytku, a naopak, jsou-li příjmy nižší než výdaje, vykazuje rozpočet schodek. Pode charakteru salda je pak v kapitole financování vymezeno, jak bude naloženo s přebytkem, případně jak bude financován schodek rozpočtu. (Peková: Veřejné finance, 2011)

V následující tabulce jsou uvedeny rozpočty všech krajů v České republice za rok 2015.

Ze 14 krajů měly v daném roce pouze 4 kraje deficitní rozpočet, a to kraje Karlovarský, Jihomoravský, Olomoucký a Moravskoslezský. Z nich má nejvyšší deficit kraj Moravskoslezský, a to 1 679 855 000 Kč, tedy více než 1,5 miliardy korun. Všechny ostatní kraje měly ať už více či méně přebytkový rozpočet, nejvyšší přebytek však vykázalo Hlavní město Praha, a to necelých 12,5 miliardy korun.

Rozpočet Kraje Vysočina byl v roce 2015 v přebytku, nicméně oproti ostatním krajům kromě Ústeckého v mírném. Přebytek rozpočtu Kraje Vysočina tvořil necelých 70 miliónů korun, u ostatních krajů se přebytek většinou pohyboval ve stovkách miliónů.

Tab. 4 Rozpočty krajů v ČR 2015, zdroj: ČSÚ – Krajské rozpočty, vlastní zpracování

Kraj	Příjmy (tis. Kč)	Výdaje (tis. Kč)	Saldo (tis. Kč)
Praha	70 782 897	58 341 556	12 441 341
Středočeský	20 669 683	20 472 479	197 204
Jihočeský	13 160 783	12 823 438	337 344
Plzeňský	10 240 776	9 903 399	337 377
Karlovarský	6 284 452	6 345 411	-60 958
Ústecký	13 504 566	13 484 443	20 123
Liberecký	8 024 801	7 909 401	115 400
Královehradecký	10 721 117	10 338 058	383 059
Pardubický	9 606 500	9 347 073	259 426
Vysočina	10 538 872	10 468 887	69 986
Jihomoravský	17 469 545	18 061 487	-591 942
Olomoucký	11 548 633	11 558 325	-9 693
Zlínský	9 906 858	9 680 051	226 807
Moravskoslezský	19 086 875	20 766 730	-1 679 855
Česká republika	231 546 358	219 500 738	12 045 621

9.2 Kraj Vysočina

Kraj Vysočina se nachází na podstatné části Českomoravské vrchoviny, z čehož je odvozen název kraje. Na dvou místech dosahuje území kraje až 800 metrů nadmořské výšky, a to ve Žďárských vrších a v Jihlavských vrších. Celková rozloha kraje je 6 796 km² a počet obyvatel, kteří zde žijí, je 513 195. V počtu obyvatel je Kraj Vysočina v rámci České Republiky na 12. místě, méně obyvatel žije pouze v kraji Karlovarském a Ústeckém, při srovnání rozlohy je Vysočina 5. největším krajem v ČR.

Metropolí kraje je město Jihlava, v němž žije asi 50 000 obyvatel. Dalšími důležitými městy v kraji jsou Třebíč, Žďár nad Sázavou, Pelhřimov a Havlíčkův Brod. Těchto 5 měst dříve tvořilo centra bývalých okresů. Celkem je v území kraje více než 700 měst a obcí, pro které je charakteristické, že menší vesnice a obce se soustřeďují poblíž místního centra.

Kraj se nachází ve středu České republiky a prochází jím nejdůležitější dopravní tepna země, dálnice D1.

Na území kraje se nachází mnoho kulturních památek, z nichž celkem 3 jsou zařazené na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO, a to historické centrum Telče, kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře u Žďáru nad Sázavou a Židovské město spolu s bazilikou sv. Prokopa v Třebíči. Kromě kulturních památek je v kraji i množství přírodního bohatství, např. CHKO Žďárské vrchy, národní přírodní rezervace Mohelenská hadcová step aj. (Webové stránky Kraje Vysočina, 2008; Wikipedie: Kraj Vysočina, 2017; RISY: Srovnání krajů s Českou republikou, ©2012-2016)

9.3 Rozpočet kraje

9.3.1 Rozpočet v letech 2007-2015

V následující tabulce jsou uvedeny příjmy a výdaje (v tisících korun) rozpočtu Kraje Vysočina od roku 2007 do roku 2016 a jejich přebytky, případně schodky.

Tab. 5 Rozpočty Kraje Vysočina 2007-2015, zdroj: ČSÚ – Krajské rozpočty, vlastní zpracování

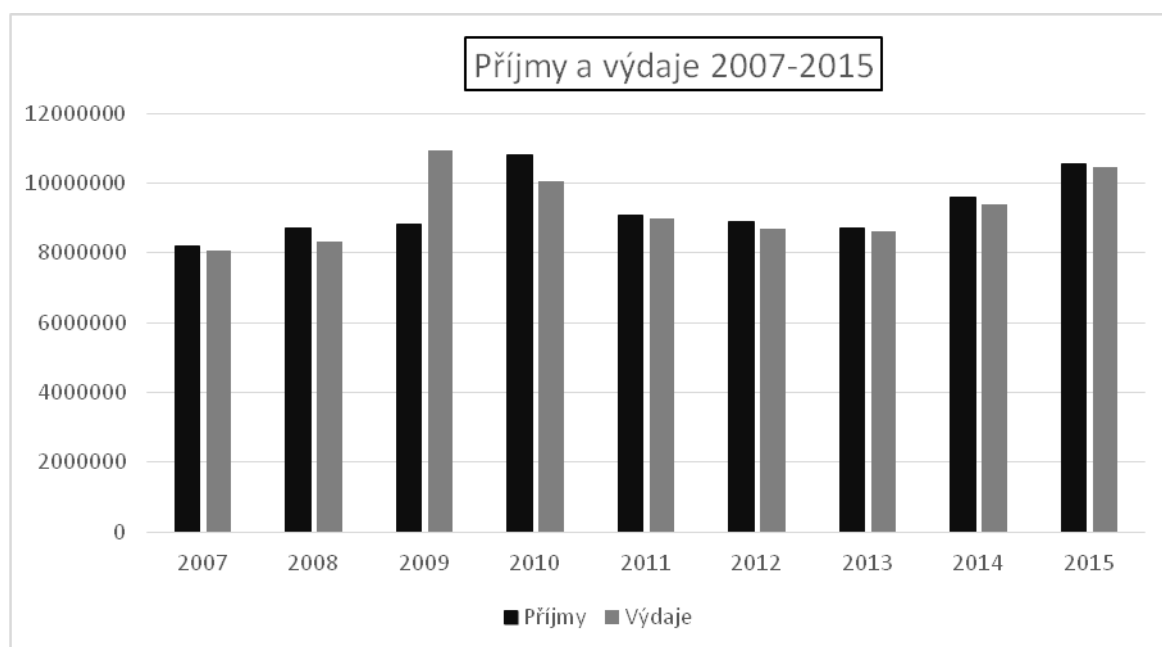
Rok	Příjmy rozpočtu	Výdaje rozpočtu	Saldo rozpočtu
2007	8 183 057	8 055 450	127 607
2008	8 729 283	8 337 996	391 287
2009	8 831 730	10 941 257	- 2 109 526
2010	10 803 659	10 058 150	745 509
2011	9 072 630	9 000 103	72 527
2012	8 887 936	8 693 632	194 304
2013	8 708 505	8 620 056	88 448
2014	9 614 107	9 380 482	233 625
2015	10 538 872	10 468 887	69 986

Z tabulky je patrné, že rozpočet Kraje Vysočina byl až na jednu výjimku v letech 2007-2015 vždy v přebytku. V roce 2009 byl rozpočet ve velkém deficitu (více než 2 miliardy korun), který byl pravděpodobně způsoben celosvětovou ekonomickou krizí.

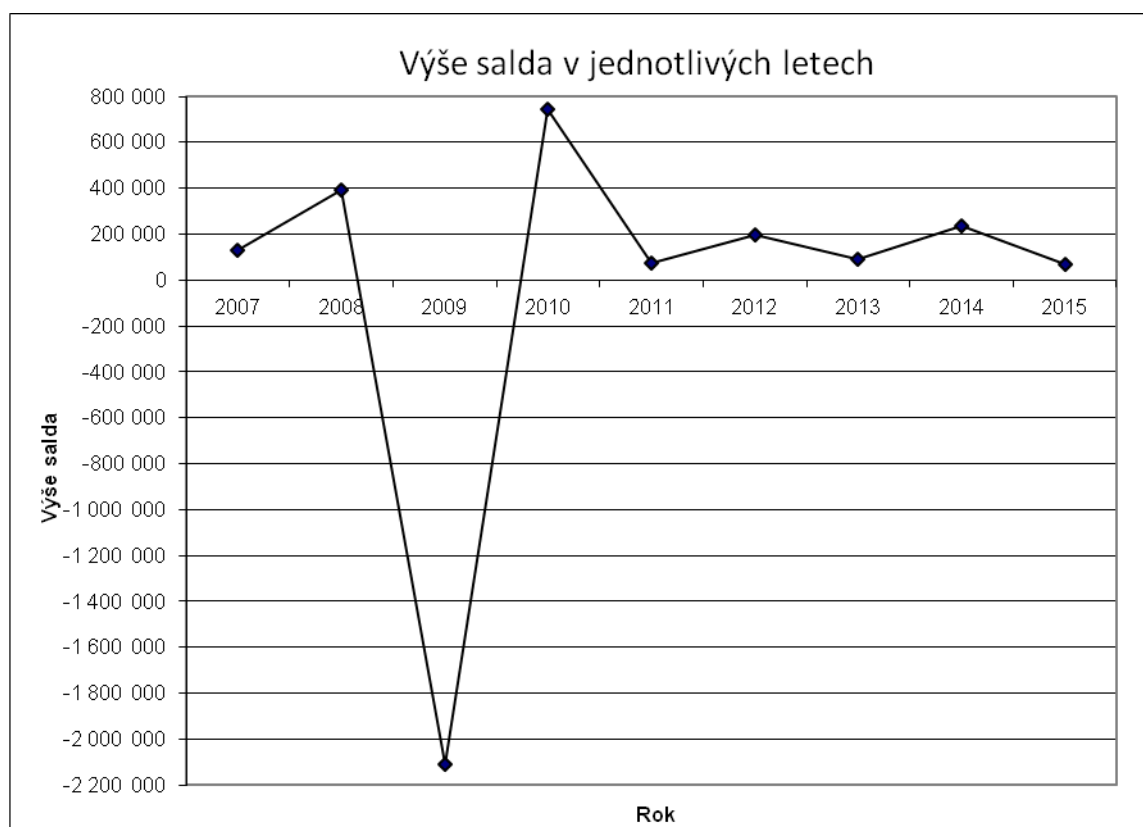
Příjmy i výdaje rozpočtu se pohybují v rozmezí mezi osmi a deseti miliardami korun. Z grafu na obrázku 1 je patrné, že v posledních letech objem příjmů i výdajů rozpočtu mírně rostl.

Graf na obrázku 2 znázorňuje vývoj salda v letech 2007–2015. Na obrázku je patrný výkyv z roku 2009, kdy byl rozpočet v hlubokém deficitu.

Přebytky rozpočtu se v jednotlivých letech liší, v některých letech byl přebytek v řádu desítek milionů korun, v jiných v řádu stovek milionů korun. Nejvyššího přebytku, necelých 750 milionů korun bylo dosaženo v roce 2010.

Obr.1 Graf příjmů a výdajů 2007-2015, zdroj: ČSÚ – Krajské rozpočty, vlastní zpracování

Obr. 2 Výše salda 2007-2015, zdroj: ČSÚ – Krajské rozpočty, vlastní zpracování

V následujících kapitolách budou podrobněji rozebrány rozpočty (jejich výše a struktura) Kraje Vysočina za jednotlivé roky období 2014-2016 a poté i rozpočet schválený pro letošní rok. Budou k tomu využita data dostupná na webových stránkách Kraje Vysočina v sekci rozpočet kraje, které vydává ekonomický odbor krajského úřadu, především závěrečné účty za dané roky, případně odsouhlasené návrhy rozpočtu (bude využito pro rok 2016, pro který ještě nebyl schválen závěrečný účet a pro aktuální rok 2017) či jejich přílohy.

Pro rozbor jednotlivých rozpočtů je potřeba rozlišit pojmy schválený rozpočet, upravený rozpočet a skutečnost. Schválený rozpočet je rozpočet, který zastupitelstvo schválilo pro daný rok. Obsahem upraveného rozpočtu je rozpočet schválený a tzv. rozpočtová opatření neboli veškeré úpravy v rozpočtu, které byly během rozpočtového roku schválené zastupitelstvem. Skutečnost pak představuje realitu, jak je rozpočtový plán skutečně naplňován. (Brno: Manuál k rozpočtu online, 2015)

9.3.2 Rozpočet 2014

Příjmy rozpočtu na rok 2014 byly schváleny ve výši 7 329 612 tisíc korun, po zohlednění rozpočtových opatření byly příjmy odsouhlaseny ve výši 9 167 139 tisíc korun. Skutečná výše příjmů pak činila 9 612 309 tisíc korun, což tvoří 105 % z upraveného rozpočtu. Nejvyšší podíl, 56 %, tvořily na příjmové stránce přijaté

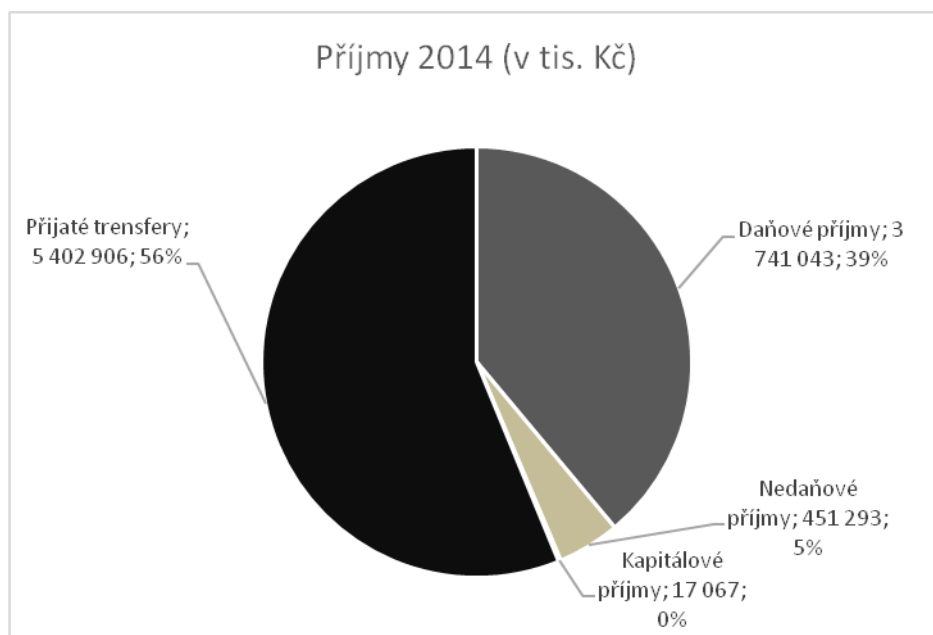
transfery a na druhém místě byly příjmy daňové, které tvořily 39 % příjmů. Nejmenší podíl pak měly příjmy kapitálové, které v celkovém množství nepřesáhly podíl 1 % (viz. Obrázek 2).

Ze třídy přijatých transferů měly nejvyšší podíl ostatní neinvestiční přijaté transfery ze státního rozpočtu – přímé výdaje na školství, které dosáhly částky necelé 4 000 miliony korun. Druhou významnou položkou pak byly ostatní neinvestiční přijaté transfery ze státního rozpočtu ve výši necelých 600 milionů korun. Naopak nulový podíl ve třídě přijatých transferů tvořily neinvestiční přijaté transfery od krajů.

V daňových příjmech tvořila největší část daň z přidané hodnoty, 1 870 milionů korun, a dalšími velmi významnými položkami byly daň z příjmů právnických osob (920 milionů korun) a fyzických osob ze závislé činnosti (800 milionů korun).

V oblasti nedaňových příjmů byly nejvyššími položkami odvody příspěvkových organizací a splátky půjčených prostředků od příspěvkových organizací.

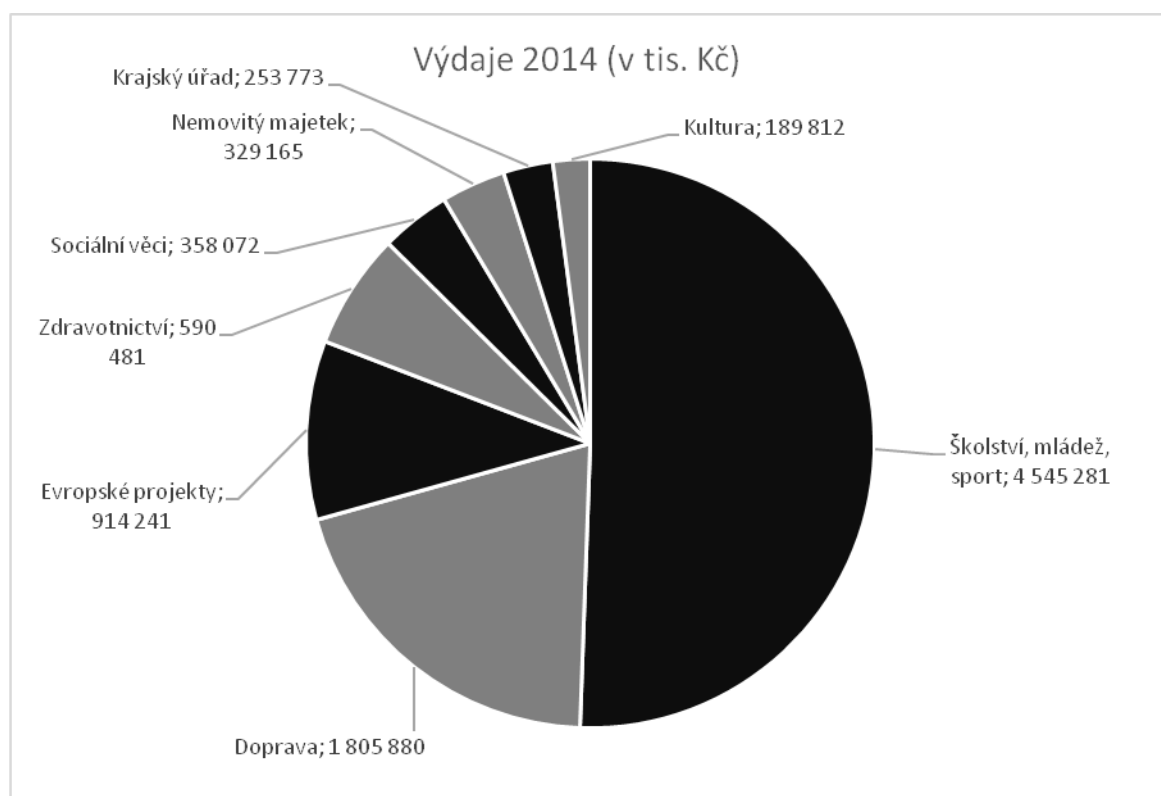
Z kapitoly evropské projekty bylo do rozpočtu přijato asi 715 milionů korun, což tvoří asi 7% podíl na celkových příjmech.

Obr. 3 Příjmy rozpočtu 2014, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování

Výdaje byly pro rozpočet roku 2014 schváleny ve výši 7 594 880 tis. Kč, v upraveném rozpočtu po rozpočtových opatřeních tvořily 10 148 147 tis. Kč. Skutečně byla vyčerpána částka ve výši 9 342 350 tis. Kč, která tvoří 92 % upraveného rozpočtu.

V grafu na obrázku 3 jsou uvedeny výdajové kapitoly, do nichž bylo vyčerpáno nejvíce peněz z krajského rozpočtu. Největší podíl byl určen na kapitolu školství, mládeže a sportu. Dalšími významnými položkami výdajů byly výdaje v oblasti dopravy, výdaje na evropské projekty, zdravotnictví, sociální věci aj.

Obr. 4 Výdaje rozpočtu 2014, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování

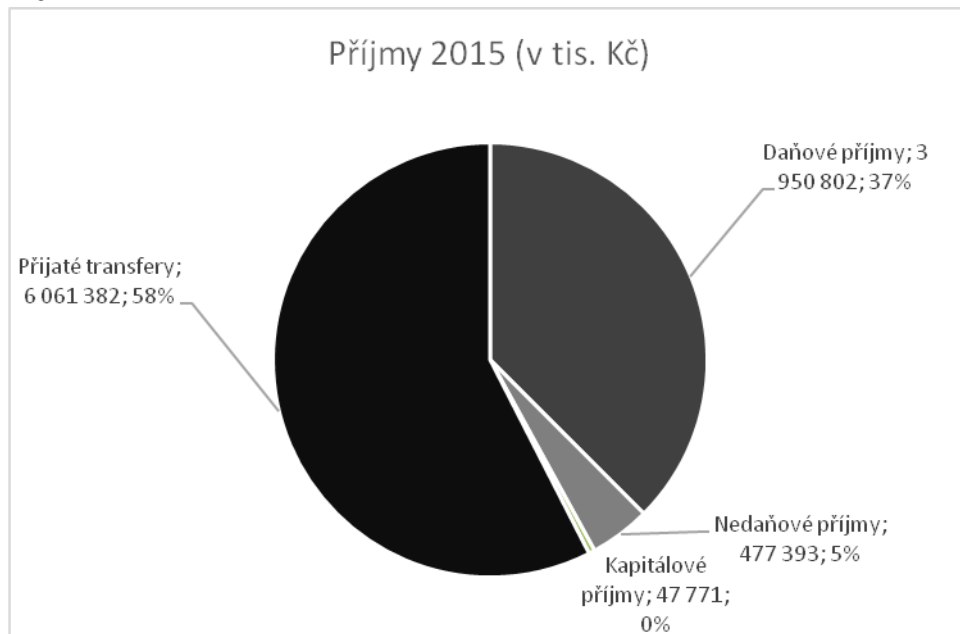
Kapitola financování zahrnuje finanční operace, kterými se do rozpočtu např. zapojuje přebytek hospodaření z minulých let, převody mezi rozpočtem a Fondem strategických rezerv či zapojení úvěrů do rozpočtu. Kapitola se dělí na dvě části, a to na povýšení rozpočtu a ponížení rozpočtu. V rámci obou těchto částí je samostatně vymezeno povýšení, popř. ponížení pro kapitolu Evropské projekty, které tvoří v rámci kapitoly financování významný podíl na celkových částkách.

Co se týká konkrétních údajů, při schvalování rozpočtu pro rok 2014 byla stanovena kapitola financování v části povýšení na celkovou částku 289 668 tis. Kč a v části ponížení rozpočtu na částku 24 400 tis. Kč. Saldo kapitoly pak bylo 265 268 tis. Kč, což byla částka určená k pokrytí rozdílu mezi schválenými příjmy a výdaji pro daný rok. V rámci upraveného rozpočtu byla částka povýšení celkem 1 759 808 tis. Kč, částka ponížení 778 800 tis. Kč a saldo 981 008 tis. Kč, která opět měla pokrýt schodek mezi upravenými příjmy a výdaji.

Skutečná výše přebytku (rozdíl mezi skutečnými příjmy a skutečnými výdaji) rozpočtu pro rok 2014 byla 269 959 tis. Kč. Saldo kapitoly financování však tvořilo částku 882 029 tis. Kč, která je výsledkem rozdílu mezi povýšením v částce 1 342 482 tis. Kč a ponížením v částce 460 453 tis. Kč. Tento rozdíl je pravděpodobně způsoben tím, že některé z položek rozpočtu, ať už mezi příjmy či výdaji či v kapitole financování nebyly naplněny v takové výši, s jakou se původně počítalo.

9.3.3 Rozpočet 2015

Pro rok 2015 byly příjmy schváleny ve výši 7 667 320 tisíc korun, výše příjmů v upraveném rozpočtu činila 10 003 304 tisíc korun a skutečná výše příjmů byla 10 537 348 tisíc korun, což je 105 % z upraveného rozpočtu. V meziročním srovnání oproti roku 2014 dosáhla celková výše příjmů 110 % celkových příjmů roku 2014.

Obr. 5 Příjmy rozpočtu 2015, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování

Největší podíl na příjmech měly opět přijaté transfery, celkem tvořily 58 %. Na druhém místě jsou daňové příjmy, který tvořily 37% podíl na celkových příjmech, a nejmenší část tvoří opět kapitálové příjmy, které v celkových příjmech netvoří ani 1% podíl. (viz. obrázek 4)

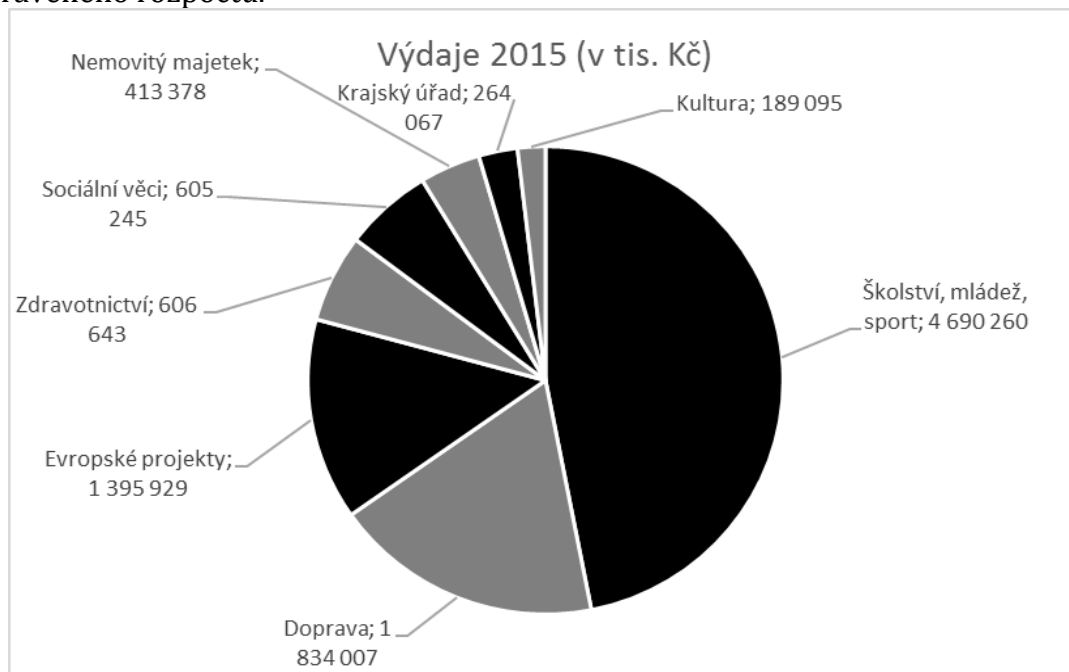
Ze třídy 4, přijatých transferů, jsou nejvýznamnější položkou opět ostatní neinvestiční přijaté transfery ze státního rozpočtu – přímé výdaje na školství ve výši necelých 4 000 milionů korun. Druhou velmi významnou položkou jsou ve výši necelých 950 milionů korun ostatní neinvestiční přijaté transfery ze státního rozpočtu.

Ve třídě daňových příjmů tvořila největší část daň z přidané hodnoty ve výši asi 1 906 milionů korun, dále daň z příjmu právnických osob ve výši necelých 960 milionů korun a daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti ve výši téměř 832 milionů korun.

Třída nedaňových příjmů měla stejně jako v roce 2014 největší příjmy z odvodů příspěvkových organizací a splátek půjčených prostředků od příspěvkových organizací.

Kapitola Evropské projekty tvoří s částkou 874 797 tisíc korun asi 8% podíl na celkových příjmech.

Výdaje byly pro rozpočet 2015 schváleny ve výši 8 267 104 tisíc korun a v upraveném rozpočtu tvořily částku 11 514 846 tisíc korun. Skutečně bylo čerpáno prostředků ve výši 10 425 316 tisíc korun, teda 91 % z upraveného rozpočtu.

Obr. 6 Výdaje rozpočtu 2015, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování

Největší podíl výdajů byl stejně jako v roce 2014 vynaložen na oblast školství, mládeže a sportu a dále na dopravu, evropské projekty, zdravotnictví, sociální věci atd. (viz. obrázek 5)

Saldo kapitoly financování bylo pro schválený rozpočet ve výši 599 784 tisíc korun a ro upravený rozpočet ve výši 1 511 542 tisíc korun, což byly částky, které měly pokrýt plánovaný deficit rozpočtu. Po realizaci však byly příjmy větší než výdaje a částka 112 032 tisíc korun tak vytvořila přebytek rozpočtu. Saldo kapitoly financování bylo ve výši 1 335 221 tisíc korun.

Jak již bylo uvedeno, rozdíl je pravděpodobně tvořen tím, že jednotlivé položky rozpočtu nejsou naplňovány tak, jak byly naplánované. Tomu nasvědčuje i to, že skutečná výše příjmů tvoří více než 100 % příjmů schválených v upraveném rozpočtu, naopak výše výdajů nedosahuje 100 % výše, která byla schválena v upraveném rozpočtu.

9.3.4 Rozpočet 2016

Protože pro rok 2016 ještě nebyl schválen závěrečný účet, tato část bude vycházet z rozpočtu schváleného na daný rok, a proto nebude možné porovnat schválenou a skutečnou výši výdajů za rok 2016.

Celkové příjmy byly pro rok 2016 schváleny ve výši 8 239 607 tisíc korun. Celkové zdroje rozpočtu jsou dány součtem celkových příjmů a povýšením rozpoč-

tu v kapitole financování. Ta byla pro rok 2016 schválena ve výši 397 817 tisíc korun, která zahrnuje jak převody prostředků z Fondu strategického rozvoje a zapojení prostředků z minulých let, tak převody prostředků na financování kapitoly Evropské projekty.

Největší podíl příjmů měly tvořit neinvestiční přijaté transfery v částce 3 964 919 tisíc korun a dále daňové příjmy v částce 3 931 087 tisíc korun.

Ve třídě daňových příjmů měly největší podíl daň z přidané hodnoty (2 080 milionů korun), daň z příjmu právnických osob (900 milionů korun) a daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti (815 milionů korun).

Výdaje byly pro rok 2016 schváleny ve výši 8 637 424 tisíc korun, včetně kapitoly financování. Největší podíl výdajů byl určen pro kapitolu školství, mládeže a sportu ve výši necelých 4 340 milionů korun a dále pro kapitolu dopravy ve výši 1 550 milionů korun. Dalšími významnými oblastmi, na něž byl určena velká část výdajů byly například kapitoly evropské projekty, nemovitý majetek či zdravotnictví.

Saldo zdrojů a výdajů bylo díky zapojení kapitoly financování nulové.

9.3.5 Rozpočet 2017

Pro rok 2017 jsou celkové příjmy schváleny ve výši 8 928 563 tisíc korun, z nichž největší část tvoří daňové příjmy ve výši asi 4 331 milionů korun a neinvestiční přijaté transfery ve výši cca 4 240 milionů korun.

Z daňových příjmů by opět měla největší část tvořit daň z přidané hodnoty, 2 200 milionů korun, dále daň z příjmu právnických osob ve výši 1 035 milionů korun a daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti ve výši 950 milionů korun.

Připočtením kapitoly financování ve výši 780 244 tisíc korun jsou celkové schválené zdroje rozpočtu ve výši 9 708 807 tisíc korun.

Výdaje včetně kapitoly financování byly schváleny ve výši 9 708 807 tisíc korun, saldo zdrojů a výdajů je tedy opět schváleno nulové.

Největší část výdajů je rozpočtem opět schválena na oblast školství, mládeže a sportu (4 613 milionů korun), dopravy (1 620 milionů korun), Evropských projektů (781 milionů korun), nemovitého majetku (678 milionů korun), dále např. zdravotnictví, krajský úřad aj.

9.3.6 Rozpočtový výhled na roky 2017–2018

V následujících tabulkách jsou uvedeny příjmy a výdaje (v tisících Kč), které byly schváleny v rozpočtovém výhledu kraje pro roky 2017-2019.

Tab. 6 Rozpočtový výhled – Příjmy, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování

Rok	2017	2018	2019
Daňové příjmy	4 010 000	4 070 000	4 110 000
Nedaňové příjmy	343 310	631 300	382 330
Kapitálové příjmy	20 000	20 000	20 000
Přijaté transfery	4 308 770	4 308 920	4 309 070
Celkem	8 682 080	9 030 220	8 821 400

Z tabulky je patrné, že pro roky 2017, 2018 a 2019 se očekává rovnoměrný vývoj příjmů. V návaznosti na schválené příjmy předchozích let je patrný jejich mírný nárůst, kromě roku 2019, kdy se očekává nižší objem příjmů oproti roku 2018. Největší objem příjmů tvoří stejně jako v přechodících letech přijaté transfery a daňové příjmy, nejmenší část pak kapitálové příjmy.

Tab. 7 Rozpočtový výhled – Výdaje, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování

Rok	2017	2018	2019
Výdaje	10 267 720	9 797 250	9 429 620

Ve srovnání s předchozími roky je v rozpočtovém výhledu značný nárůst výdajů v roce 2017, v dalších letech by se však měly opět snižovat. Struktura výdajů podle jednotlivých kapitol je obdobná, kde největší objem prostředků je určen na kapitolu školství, mládeže a sportu, poté na oblast dopravy a na Evropské projekty. Dále se struktura výdajů trochu odlišuje. V roce 2017 je další velmi objemnou položkou kapitola zdravotnictví, následně nemovitý majetek a krajský úřad. V letech 2018 a 2019 je rozdíl oproti roku 2017 v tom, že kapitola zdravotnictví následuje až po kapitole nemovitý majetek.

Pro všechny roky rozpočtového výhledu jsou příjmy nižší než výdaje, což následně vyrovnává kapitola financování.

9.4 Investiční akce kraje

Pro rozbor investičních akcí kraje je potřeba vymezit pojem veřejná zakázka. Pojmem nadřazeným pojmu veřejná zakázka je veřejný projekt, který lze definovat jako „*systemový návrh alokace veřejných zdrojů, který má (zpravidla) charakter investiční akce*“. Výsledek projektu by měl naplňovat nějaký předem stanovený cíl, o kterém je, stejně jako o způsobu realizace, rozhodováno veřejnou volbou. (Ochrana, 2004 in Pavel, 2015)

Realizace veřejného projektu může probíhat dvěma způsoby. První způsob je realizace vlastními silami veřejného sektoru (využití vlastních zaměstnanců či kapitálových statků). Druhým způsobem je pak přenechání realizace projektu jinému subjektu (např. ze soukromého sektoru) za úplatu. V tomto případě se pak jedná o veřejnou zakázku.

Právní vymezení veřejné zakázky se od vymezení ekonomického liší, přičemž klíčovým faktorem, zda něco bude či nebude veřejnou zakázkou je pojem zadava-

tel. Je-li subjekt označen jako zadavatel, jedná se o veřejnou zakázku a musí se respektovat zákon o veřejných zakázkách. (Pavel, 2015)

9.4.1 Prevence dětských úrazů

Česká republika patří mezi státy, které vykazují nejvyšší úmrtnost dětí v důsledku úrazů. V rámci celé české populace jsou úrazy třetí nejčastější příčinou úmrtí, mezi dětmi a mladými dospělými jsou úrazy nejčastější příčinou úmrtí. Přestože je v České republice mnoho aktivit, které řeší problematiku prevence dětských úrazů, úrazovost dětí se nijak nesnižuje, protože tyto aktivity nejsou nijak koordinovány a nejsou dostatečně efektivní. Z tohoto důvodu byl zhotoven Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007-2017, jehož cílem je co největší snížení dětské úmrtnosti v důsledku úrazů a snaha snížit počet úrazů. Podle statistiky ČSÚ zemřelo v roce 2013 na následky úrazu celkem 175 dětí ve věku do 19 let, v roce 2014 156 dětí a v roce 2015 celkem 136 dětí. Tyto údaje dokládají snižující se úmrtnost dětí následkem úrazů. (MZČR 2008, MZČR 2016)

Do programu Prevence dětských úrazů se poprvé ve školním roce 2010/2011 zapojil i Kraj Vysočina, kde každý týden docházelo průměrně k více než 500 dětským úrazům. Cílem tohoto programu je vedle snížení množství a závažnosti úrazů u dětí také proškolení pedagogů a zaměstnanců základních škol v oblasti poskytování první pomoci. Program se skládá celkem z pěti částí, kterými jsou tisk a distribuce materiálů pro žáky třetích tříd základních škol a pro jejich učitele, školení první pomoci pro zaměstnance a učitele základních škol, cyklus besed, her a nácviků pro žáky třetích tříd, den prevence dětských úrazů a doprovodné aktivity (výtvavná soutěž, mediální kampaň, dotazníkové šetření). Aktivity probíhají pod vedením odborníků z dané oblasti a dále ve spolupráci se záchranou službou, městskou i státní policií či hasiči.

Celkový počet škol zapojených do tohoto programu rok od roku roste, v prvním roce to bylo pouze 38 škol, ve školním roce 2016/2017 je to už 122 škol, což je asi polovina všech základních škol v kraji. Náklady na projekt se pohybují okolo 750 000 korun a hradí je v plné výši Kraj Vysočina, školy a žáci těchto škol za aktivity neplatí nic. (Webové stránky Kraje Vysočina, 2002-2013)

Pro školní rok 2015/2016 byla část realizace projektu Prevence dětských úrazů (dotazníkové studie, mediální kampaň, výtvavná soutěž a cyklus besed, her a nácviků) zajištěna pomocí veřejné zakázky zadanou odborem zdravotnictví Kraje Vysočina. Předpokládaná hodnota této zakázky měla být ve výši 222 200 Kč a jejím dodavatelem se stala společnost Zdravá Vysočina, z. s. Podle přílohy k této výzvě měl projekt proběhnout celkem na 79 školách v kraji (a v nich celkem v 99 třídách), ale podle údajů na stránkách kraje to bylo celkem 118 škol. Rozdíl je nejspíš způsoben tím, že na stránkách kraje jsou pravděpodobně započteny i ty školy, kde došlo k dalším částem programu, které nebyly součástí této veřejné zakázky (tisk a distribuce materiálů, školení první pomoci pro učitele a zaměstnance).

Celková částka, která byla na tuto veřejnou zakázku vynaložena byla 215 000 korun, tedy o 7 200 korun méně, než byl předpoklad kraje. (Veřej-

ná zakázka: „Program prevence dětských úrazů, šk. rok 2015/2016“, 2006 – 2017 ©)

Podle mého názoru to byly velmi dobře vynaložené peníze, protože snaha o snížení dětské úrazovosti a dále snaha rozšířit jejich obzory v oblasti poskytování první pomoci je velmi důležitá. Jak již bylo uvedeno, po zavedení programu v roce 2007 se úmrtnost dětí v důsledku úrazů v České republice snižovala, takže svůj účel tento program určitě splnil.

9.4.2 Bezpečná silnice

Jak již bylo uvedeno, oblast dopravy tvoří ve výdajích rozpočtu druhou největší položku. Kraj Vysočina vynakládá spoustu prostředků ze svého rozpočtu na rekonstrukce silnic, ale i bezpečnost na silnicích je jednou z důležitých oblastí, které je potřeba se věnovat.

V Kraji Vysočina dochází každoročně ke stabilnímu nárůstu dopravních nehod. V roce 2009 to bylo celkem 1 843 dopravních nehod, v roce 2012 3 295 nehod a v roce 2016 4 151 dopravních nehod. Ve srovnání s jinými kraji České republiky je však Kraj Vysočina v počtu dopravních nehod pod celostátním průměrem. Počet osob usmrčených v následku dopravní nehody se v letech 1996-2008 pohyboval nejčastěji v rozmezí mezi 60–70 osobami. Nejhorším rokem byl rok 2003, kdy zemřelo 89 osob. Od roku 2009 došlo k poklesu počtu usmrčených osob, který se od této doby pohybuje okolo 30-40 osob. (ČSÚ, 2017)

V Kraji Vysočina je již od roku 2004 zaveden grantový program pro obce a města v Kraji Vysočina s názvem Bezpečná silnice, jehož cílem je podpora zvýšení bezpečnosti a snížení rizik provozu silnic v Kraji Vysočina. Od žadatelů se však očekává minimálně 50% spoluúčast na financování.

V roce 2014 byl celkový objem finančních prostředků určený na tento program ve výši 3,5 milionu korun, z čehož byla částka 1,5 milionu určena na osvětlení přechodů pro chodce a částka 2 miliony na dynamické zpomalovací systémy. Pro rok 2015 byla na tento program určena částka 3,7 milionu korun. Z této částky pak byly 2 miliony určeny na osvětlení přechodů pro chodce, 1 milion na dynamické zpomalovací systémy a 0,7 milionů na dětská dopravní hřiště. V roce 2016 byla celková částka stejně jako v roce 2014 3,5 milionu korun, z níž bylo 0,5 milionu určeno opět na osvětlení přechod pro chodce, 0,9 milionu na dynamické zpomalovací systémy, 0,6 milionu na dětská dopravní hřiště a 1,5 milionu na zkvalitnění zastávek veřejné linkové dopravy. (Kraj Vysočina: Bezpečná silnice 2014, 2015, 2016)

Celkem bylo za rok 2014 zažádáno o podporu ve výši 4 148 266 korun a schválená výše podpory tvořila 2 807 075 korun. Za rok 2015 byla částka, o kterou města a obce zažádaly ve výši 2 602 457 korun, skutečná výše podpory pak byla 1 770 921 korun. V roce 2016 žádala města a obce o podporu ve výši 2 393 434 korun, a schválená podpora dosáhla výše 1 707 607 korun. (Fond Vysočiny: Vyhodnocené programy, © 2002–2008)

V roce 2014 žádala města a obce o vyšší celkovou částku, než byla na tento program určená, v letech 2015 a 2016 zažádaly obce o asi 1,1 milionu

nižší částky, než byly na program určeny. Podpory, které byly schváleny, asi v jednom roce nedosahovaly výše určené na program Bezpečná silnice.

I přesto, že částky nebyly vyčerpány v plné výši, tak došlo ke zlepšení dopravní situace v kraji. Počet dopravních nehod sice stále roste, ale zhruba na polovinu se snížil počet osob usmrčených při dopravních nehodách. Přestože existuje celá řada faktorů, která ovlivňuje dopravu, tento program považuji za jeden z faktorů, který napomohl ke zlepšení dopravní situace v Kraji Vysočina.

9.5 Dotazník

Pomocí dotazníkového šetření mezi obyvateli Kraje Vysočina jsem se pokusila zjistit, jak jsou obyvatelé spokojeni s hospodařením kraje.

Otázky dotazníku zněly:

- Máte povědomí o problematice krajského rozpočtu?
- Jste spokojený/á s hospodařením Kraje Vysočina?
- Co na hospodaření kraje hodnotíte kladně, příp. záporně?
- Na jaké účely by měl kraj vynakládat více finančních prostředků?

Z výsledků dotazníku vyplývá, že větší část respondentů (asi 65 %) má alespoň částečný přehled o problematice hospodaření Kraje Vysočina.

Ze všech respondentů jich je 59 % spokojených s hospodařením kraje.

Odpovědi na to, co občané považují za dobré, případně špatné, na rozpočtu kraje se z důvodu vyjádření subjektivního názoru velmi různí. Mnohokrát se v tom, co je na rozpočtu dobré, objevily odpovědi typu vyrovnaný či přebytkový rozpočet, dobré plánování rozpočtu či každoroční nárůst příjmů. Co se naopak respondentům nelíbí, jsou vysoké náklady na provoz kraje a dále také nízká kvalita prováděných oprav (např. chodníků, silnic) či rozdělení výdajů v rámci jednotlivých oblastí rozpočtu (např. někteří by byli spokojeni s většími výdaji do oblasti zemědělství, podle jiných jsou oblasti rozpočtu stejně důležité a neměla by se žádná preferovat, jiní by změnili rozdělení financí v rámci celého kraje tak, aby byly rozděleny podle potřeb a důležitosti).

Více finančních prostředků by měl kraj ze svého rozpočtu vynakládat podle výsledků průzkumu především do oblasti dopravní infrastruktury, kde by měl zajistit kvalitní opravy silnic a dále také rozšíření parkovacích ploch. Dalšími oblastmi, kam by se mělo více investovat, jsou školství, zdravotnictví a kultura. Spornou oblastí jsou investice do sportu, které by někteří preferovali, zatímco jiní by byli pro jejich omezení za účelem podpory spíše uměleckých či kulturních aktivit.

9.6 SWOT analýza

SWOT analýza je analýza faktorů vnějšího a vnitřního prostředí. Je založena na zkoumání silných stránek (Strengths), slabých stránek (Weaknesses), příležitostí (Opportunities) a hrozeb (Threats). Cílem této analýzy je následná snaha o omezení slabých a podpora silných stránek, využití nových příležitostí a vyvarování se

hrozeb. V následující tabulce jsou uvedené prvky SWOT analýzy pro Kraj Vysočina, které by měly být zohledněny při plánování financování.

Tab. 8 SWOT analýza

Silné stránky - Strengths	Slabé stránky - Weaknesses
Výhodná poloha v souvislosti s blízkostí dálnice D1	Velká intenzita provozu na pozemních komunikacích při případném odklonu dopravy z dálnice D1
Strategická poloha mezi dvěma českými největšími městy (Brnem a Prahou)	Absence vysokých škol (v kraji se nachází pouze 1 s malým množstvím studijních oborů)
Velké množství továren (mnoho pracovních míst)	Nízká informovanost obyvatelstva o možnostech kulturního využití
Společenské akce národního (VysočinaFest) i mezinárodního (Mezinárodní festival dokumentárních filmů) významu	Nízká vybavenost kraje v oblasti ubytovacích a stravovacích služeb
Bohaté kulturní dědictví	
Čerpání prostředků ze strukturálních fondů EU	
Geografická poloha kraje	
Příležitosti - Opportunities	Hrozby - Threats
Rozšíření nabídky vysokoškolského studia v kraji	Stárnutí obyvatelstva
Zvýšení informovanosti obyvatel o kulturních aktivitách v regionu	Nárůst nežádoucích jevů (např. kriminalita, alkoholismus) u mladých lidí v důsledku nedostatku možností v oblasti volnočasových aktivit

10 Závěr a zhodnocení řešení práce a doporučení autorky

Cílem práce bylo zhodnotit hospodaření Kraje Vysočina na základě dostupných informací týkajících se příjmů a výdajů rozpočtu za jednotlivé roky a následně zhodnocení některých investic, které kraj uskutečnil, a jejich efektivity.

Nejprve byl rozpočet zkoumaného kraje porovnáván s rozpočty ostatních krajů v České republice. Při srovnání salda Kraje Vysočina se saldy ostatních krajů je patrné, že stejně jako většina krajů v České republice s výjimkou 4 krajů byl rozpočet Kraje Vysočina v roce 2015 v přebytku, přestože oproti ostatním to byl pouze mírný přebytek ve výši asi 70 milionů korun (tabulka 4).

V další části byla rozebrána celková výše příjmů a výdajů a následně saldo rozpočtu za jednotlivé roky v období 2007-2015 (obrázek 1 a 2, tabulka 5). Ve všech uvedených letech byl rozpočet v přebytku, výše příjmů tedy přesahovala výši výdajů, s jedinou výjimkou v roce 2009, kdy byl rozpočet v deficitu, který byl pravděpodobně způsoben ekonomickou krizí.

Od roku 2013 je patrný každoroční nárůst příjmů i výdajů rozpočtu (obrázek 1).

Rozpočet pro rok 2014 i 2015 byl schválen a následně i upraven jako schodkový, ale skutečné saldo rozpočtu bylo v obou letech kladné. Rozpočet byl tedy v přebytku.

Skutečné příjmy rozpočtu v roce 2014 tvořily 105 % z částky, která byla jako výše příjmů schválena v upraveném rozpočtu, naopak skutečná výše výdajů tvořila pouze 92 % z částky schválené v upraveném rozpočtu. Stejně tak v roce 2015 tvořily skutečné příjmy 105 % z částky příjmů v upraveném rozpočtu a výdaje 91 % částky upraveného rozpočtu. To vypovídá o tom, že krajský rozpočet je schopen získat více prostředků, než původně schválil a zároveň snížit velikost svých plánovaných výdajů.

Struktura příjmů se v jednotlivých letech nemění, přičemž největší podíl na příjmech mají každoročně přijaté transfery, které tvoří cca 57 % a dále příjmy daňové s asi 38% podílem (obrázek 3 a 5). Stejně tak struktura výdajů zůstává v jednotlivých letech stejná. Největší podíl (asi polovinu celkových výdajů) tvoří výdaje na oblast školství, mládeže a sportu. Dalšími největšími položkami mezi výdaji pak jsou doprava, evropské projekty a zdravotnictví (obrázek 4 a 6). I pro roky 2016 a 2017 je struktura příjmů a výdajů obdobná.

Jak uvádí zákon o krajích, měly by kraje svůj majetek využívat účelně a hospodárně a dále v souladu se svými zájmy a úkoly. Po zhodnocení dvou projektů, které kraj investoval ze svých financí, jsem dospěla k závěru, že Kraj Vysočina svoje finance využívá efektivně. První z projektů, který byl zaměřen na prevenci dětských úrazů v České republice, měl podle studie Ministerstva zdravotnictví za následek snížení dětské úmrtnosti následkem úrazů, což bylo také cílem tohoto projektu. I druhý z projektů, který se zaměřil, na bezpečnost na silnicích v Kraji Vysočina, přinesl podle mého názoru kladné výsledky. Přestože nedošlo ke snížení

počtu dopravních nehod, naopak se jejich počet každoročně zvyšuje, došlo ke snížení úmrtnosti osob následkem dopravních nehod.

Celkově bych tyto investice kraje hodnotila za velmi přínosné, protože se na nich projevuje zájem krajských představitelů na zvýšení bezpečnosti a zdraví svých obyvatel.

V závěru práce byly uvedeny výsledky dotazníkového šetření mezi obyvateli kraje, který se týkal jejich spokojenosti s hospodařením kraje. Vzhledem k tomu, že každý občan má jiné preference týkající se služeb a celkově veřejných statků, které by měl kraj poskytovat, se odpovědi na otázku, kam by mělo směřovat více financí, podstatně lišily. I přesto byla jednou z častých odpovědí oblast dopravní infrastruktury, v níž respondenti požadují kvalitní opravy silnic. Dalšími oblastmi pak byly školství, zdravotnictví a kultura, kam by podle některých také mělo přijít více financí.

Podle mého názoru hospodaří Kraj Vysočina se svými financemi efektivně a hospodárně, tak jak by podle zákona měl. Tomu nasvědčuje i fakt, že je rozpočet převážně v přebytku a v posledních letech se projevuje tendence každoročního nárůstu příjmů i výdajů. To, že se každoročně zvyšuje i výše výdajů je vzhledem ke zvyšujícím se příjmům v pořádku, protože tyto výdaje se pak využijí na poskytnutí služeb a veřejných statků obyvatelům kraje.

V závěru bych doporučila, aby se krajské představitelé pokusili více zapojit do rozhodování i občany kraje. Pomocí dotazníkových šetření či jiných průzkumů mezi obyvateli kraje by bylo vhodné zjišťovat jejich aktuální požadavky, kam směřovat finance. Je zřejmé, že jako laici nemohou občané rozhodovat o výši příjmů a výdajů, ale mít větší možnost více projevit své názory a preference by obyvatelé kraje určitě ocenili.

Po přečtení této bakalářské práce by měl čtenář schopen orientovat se v oblasti územních rozpočtů v České republice, především pak na krajské úrovni. Dalším přínosem je pro čtenáře seznámení se s hospodařením Kraje Vysočina, konkrétně se strukturou a výší příjmů a výdajů za vybraná období. Cílem práce bylo zhodnotit hospodaření Kraje Vysočina a dále zhodnocení efektivitu využívání veřejných financí. Tyto cíle byly v praktické části naplněny.

11 Literatura

Knižní zdroje

- ČERNOHORSKÝ, JAN A PETR TEPLÝ. *Základy financí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.
- HAMERNÍKOVÁ, BOJKA A ALENA MAAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0.
- HORIZINKOVÁ, EVA A VLADIMÍR NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-459-6.
- MAAYTOVÁ, ALENA, FRANTIŠEK OCHRANA A JAN PAVEL. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5561-8.
- MARKOVÁ, HANA. *Finanční hospodaření územních samosprávných celků*. V Praze: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2008. ISBN 9788087146088.
- OCHRANA, FRANTIŠEK, JAN PAVEL A LEOŠ VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3228-2.
- PEKOVÁ, JITKA. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-614-1.
- PEKOVÁ, JITKA. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.
- TOMANCOVÁ, JAROSLAVA, JAN OBROVSKÝ A ANTONÍN BRTOUN. *Veřejná správa a finance*. Boskovice: Albert, 2009. ISBN 978-80-7326-162-7.

Právní předpisy

- Obce, kraje, hl. m. Praha*. In: . Ostrava: Sagit, 2016, ročník 2016, číslo 1134.
- Rozpočet a financování*. In: . Ostrava: Sagit, 2017, ročník 2017, číslo 1183.
- Zákon č. 634/2004 Sb, o správních poplatcích*. Portál veřejné správy [online]. Ministerstvo vnitra, ©2017 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=58613&nr=634~2F2004&rpp=15#local-content>

Internetové zdroje

- Historie krajů v Česku*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016 [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Historie_kraj%C5%AF_v_%C4%8Cesku#Po.C4.8D.C3.A1tky_krajsk.C3.A9ho_z.C5.99.C3.ADzen.C3.AD_v_.C4.8Cech.C3.A1ch
- Kraj Vysočina*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kraj_Vysočina

- Kraje v Česku*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kraje_v_%C4%8Cesku
- Manuál k rozpočtu online*. Brno [online]. Brno: Statutární město Brno, 2015 [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/manual-rozpocet-online/>
- Pravomoci hejtmana*. Moderní obec [online]. Praha: Profi press, 2001 [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://moderniobec.cz/pravomoci-hejtmana/>
- Příjmy a výdaje krajů, obcí a dobrovolných svazků obcí*. Český statistický úřad [online]. Český statistický úřad [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&sp=A&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&katalog=30830&pvo=FIN01&str=v58&c=v3~8_RP2015
- Příjmy a výdaje krajů, obcí a dobrovolných svazků obcí: Krajské rozpočty*. Český statistický úřad [online]. Český statistický úřad 2017 [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&pvo=FIN01&filtr=G%7EF_M%7EF_Z%7EF_R%7EF_P%7E_S%7E_U%7E301_null_&katalog=30830&c=v3%7E8_RP2015&str=v58&rouska=true&clsp=null#w
- Rozpočet Kraje Vysočina*. Kraj Vysočina [online]. Jihlava: Kraj Vysočina [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/rozpocet-kraje-vysocina/ds-300399>
- Srovnání kraje s Českou republikou*. Regionální informační servis [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, ©2012-2016 [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/ustecky-kraj/kraj/>
- Vítejte na Vysočině*. Kraj Vysočina [online]. Jihlava, 2008 [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/vitejte-na-vysocine/d-4000086/p1=1205>
- Rozpočtový výhled Kraje Vysočina na roky 2017-2019*. Kraj Vysočina [online]. Jihlava: Kraj Vysočina, 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/2017-2019/ds-303396/p1=83469>
- Veřejná zakázka: „Program prevence dětských úrazů, šk. rok 2015/2016“*. Veřejné zakázky Kraje Vysočina [online]. Jihlava: Kraj Vysočina, 2017 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: https://ezak.kr-vysocina.cz/contract_display_2753.html
- Dětské úrazy v ČR*. Ministerstvo zdravotnictví České republiky [online]. MZČR, 2008 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/obsah/prevence-detskych-urazu-v-ceske-republice_1011_3.html
- Projekt Prevence dětských úrazů*. Kraj Vysočina [online]. Jihlava: Kraj Vysočina, 2002-2013 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/projekt-prevence-detskych-urazu/ds-302087>
- Akční plán prevence dětských úrazů zaznamenává úspěchy*. Ministerstvo zdravotnictví České republiky [online]. MZČR, 2016 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/-akcni-plan-prevence-detskych-urazu-zaznamenava-uspechy_12512_1.html

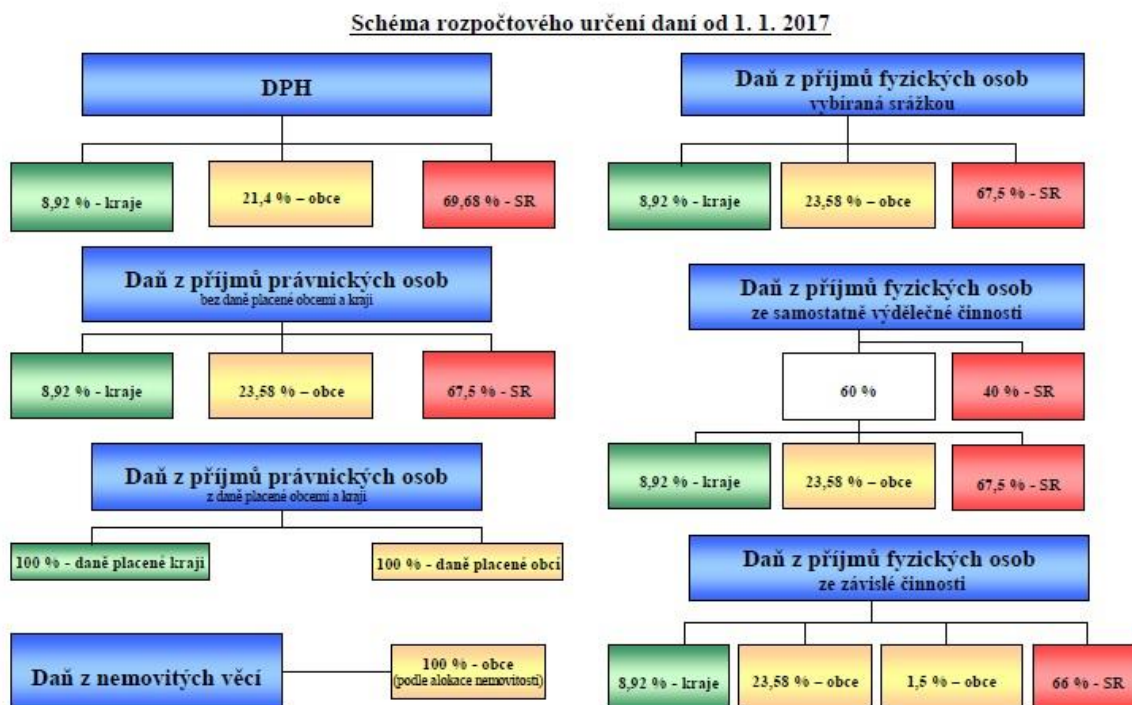
- Dopravní nehody v Kraji Vysočina v roce 2016.* Český statistický úřad [online]. ČSÚ, 2017 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xj/dopravni-nehody-v-kraji-vysocina-v-roce-2016>
- Grantový program Bezpečná silnice 2014.* Kraj Vysočina [online]. Jihlava: Kraj Vysočina, 2014 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/grantovy-program-bezpecna-silnice-2014/d-4056320>
- Bezpečná silnice 2015 – grantový program na podporu zvýšení bezpečnosti chodců.* Kraj Vysočina [online]. Jihlava: Kraj Vysočina, 2015 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/bezpecna-silnice-2015-grantovy-program-na-podporu-zvyseni-bezpecnosti-chodcu/d-4063753>
- Fond Vysočiny: Bezpečná silnice 2016.* Kraj Vysočina [online]. Jihlava: Kraj Vysočina, 2016 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/fond-vysociny-bezpecna-silnice-2016/d-4071528/p1=80546>
- Vyhodnocené programy.* Fond Vysočiny [online]. Jihlava: Krajský úřad Kraje Vysočina, © 2002–2008 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://extranet.kr-vysocina.cz/fv/index.php?typ=vyh>
- Rozpočtové určení daní.* Finanční správa [online]. Finanční správa, ©2013-2017 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/danovy-system-cr/rozpoctove-urceni-dani>
- JIRÁČKOVÁ, V. – *Spokojenost s rozpočtem Kraje Vysočina (výsledky průzkumu)*, 2017. Dostupné online na <https://60543.vyplnto.cz>.

12 Seznam obrázků a tabulek

Obr.1	Graf příjmů a výdajů 2007-2015, zdroj: ČSÚ – Krajské rozpočty, vlastní zpracování	42
Obr. 2	Výše salda 2007-2015, zdroj: ČSÚ – Krajské rozpočty, vlastní zpracování	43
Obr. 3	Příjmy rozpočtu 2014, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování	44
Obr. 4	Výdaje rozpočtu 2014, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování	45
Obr. 5	Příjmy rozpočtu 2015, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování	46
Obr. 6	Výdaje rozpočtu 2015, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování	47
Obr. 7	Rozpočtové určení daní 2017, zdroj: Finanční správa	62
Tab. 1	Druhové třídění, zdroj: Vyhláška č. 323/2002 Sb., vlastní zpracování	31
Tab. 2	Odvětvové třídění, zdroj: Vyhláška č. 323/2002 Sb., vlastní zpracování	32
Tab. 3	Procentní podíly jednotlivých krajů na daňových příjmech, zdroj: Zákon o rozpočtovém určení daní, vlastní zpracování	34
Tab. 4	Rozpočty krajů v ČR 2015, zdroj: ČSÚ – Krajské rozpočty, vlastní zpracování	40
Tab. 5	Rozpočty Kraje Vysočina 2007-2015, zdroj: ČSÚ – Krajské rozpočty, vlastní zpracování	42
Tab. 6	Rozpočtový výhled – Příjmy, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování	49
Tab. 7	Rozpočtový výhled – Výdaje, zdroj: Webové stránky Kraje Vysočina, vlastní zpracování	49
Tab. 8	SWOT analýza	53

Přílohy

A Rozpočtové určení daní

Obr. 7 Rozpočtové určení daní 2017, zdroj: Finanční správa